

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Andreja Vodeb

**DEJAVNOSTI SLOVENSKE VOJSKE V
CIVILNEM OKOLJU**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Andreja Vodeb

Mentorica: doc. dr. Maja Garb

**DEJAVNOSTI SLOVENSKE VOJSKE V
CIVILNEM OKOLJU**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana 2007

ZAHVALA

To diplomsko delo posvečam mojim staršem, ki sta ga najbolj nestrpno pričakovala.

Hvala mentorici doc. dr. Maji Garb za vse koristne nasvete in vložen trud.

Zahvala gre tudi bratu Vojku in sestri Alidi za moralno podporo.

Predvsem pa hvala Roku, najzvestejšemu navijaču, ker ves čas verjame vame. LJTZ!

DEJAVNOSTI SLOVENSKE VOJSKE V CIVILNEM OKOLJU

Slovenska vojska je organizacija, ki je tesno povezana z okoljem, v katerem deluje. Uspešno mora združevati tako funkcionalni kot tudi socialni vidik organizacije. Tako se ne more izogniti sodelovanju s civilnimi organizacijami, s katerimi se vsakodnevno srečuje pri opravljanju svojih nalog. Najbolj vidno deluje v medijih, športnih organizacijah, v gospodarstvu, šolstvu, v različnih civilnih organizacijah ter pri raznovrstnih promocijskih dejavnostih. Med slednje uvrščamo dneve odprtih vrat, predstavitve na sejmih, sodelovanje z mediji in predstavitve tujih vojaških enot, neposredno pa civilno družbo nagovarjajo tudi z oglaševanjem vojaškega poklica. Uspešne športnike podpira SV s športno enoto, sodeluje s športnimi društvi in Slovenskim olimpijskim komitejem. Dvostransko sodeluje tudi z vladnimi in nevladnimi organizacijami, različnimi zvezami in društvi ter s celotnim civilnim okoljem. Čeprav ne gre za veliko vojaško silo je Slovenska vojska v izvajanju svojih primarnih nalog in zadolžitev zelo uspešna in lahko kot taka aktivno sodeluje s civilnim okoljem ter uspešno izvaja tudi naloge, ki praviloma ne spadajo v vojaško domeno.

KLJUČNE BESEDE

Civilno-vojaško sodelovanje, mediji, promocija, šport, šolstvo, gospodarstvo.

THE ACTIVITIES OF SLOVENIAN ARMY IN CIVILIAN ENVIRONMENT

The Slovenian Army is an organization tightly connected to the environment in which it operates. Its main task is to successfully embody functional and social aspect of organization. That is why it can not avoid cooperating with different civil-organizations it meets by fulfilling her everyday tasks. The cooperation is clearly seen in the field of media, promotion, sport, economy, school system and civil organizations. Under promotion-activities we have »days of opened door«, presentations at fairs, cooperation with the media and presentation of the foreign army forces. The Slovenian Army directly addresses the society also with promotion of the army career. Successful athletes are supported within the sports unit, there is also cooperation between the Slovenian Olympic Committee and the sport-unions. There are also two-sided relations with the governmental and non-governmental organizations, different associations and the entire civil environment. Although small the Slovenian Army is successfully carrying out its basic tasks and assignments. That's why it can actively cooperate with the civil-environment and fulfil other usually non-military tasks.

KEY WORDS

Civil-military relations, media, promotion, sport, school system, economy.

KAZALO

UVOD	6
1. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	9
1.1 Opredelitev predmeta proučevanja	9
1.2 Opredelitev cilja proučevanja	9
1.3 Metodološki pristop	10
1.4 Zgradba naloge	10
1.5 Hipoteza	11
1.6 Opredelitev osnovnih pojmov	11
2. CIVILNO-VOJAŠKA RAZMERJA V TEORIJI.....	12
3. PROMOCIJSKE DEJAVNOSTI SLOVENSKE VOJSKE oz.	18
SODELOVANJE SV IN MEDIJEV	18
3.1 Dnevi odprtih vrat Slovenske vojske	19
3.2 Predstavitev SV na sejmih	21
3.3 Letalski mitingi in obiski tujih vojaških ladij	23
3.3.1 Predstavitve letalskih enot	24
3.3.2 Obiski tujih vojaških ladij	25
3.4 Dejavnosti za pridobivanje kadrov in oglaševanje vojaškega poklica	29
3.5 Slovenska vojska in mediji	32
4. DEJAVNOSTI SLOVENSKE VOJSKE NA PODROČJU.....	35
ŠPORTA.....	35
4.1 Vrhunski šport v vojski.....	39
4.2 Športniki na služenju vojaškega roka v TO in kasneje v SV	41
4.3 Udeležba na mednarodnih vojaških tekmovanjih	42
4.4 Tradicionalna tekmovanja za uslužbence SV	44
4.5 Šport v civilnem okolju in SV.....	45
5. SODELOVANJE SV IN DRUŽBE V ŠOLSTVU,	48
GOSPODARSTVU in V CIVILNIH ORGANIZACIJAH.....	48
5.1 Sodelovanje SV in civilnih organizacij	48
5.1.1 Delovanje SV na humanitarnem področju	50
5.1.2 Sodelovanje vojašnic z bližnjo okolico	52
5.2 Sodelovanje SV in šolstva	54
5.3 Sodelovanje SV in gospodarstva	58
6. ZAKLJUČEK.....	61
LITERATURA IN VIRI	63
PRILOGE	70

UVOD

Slovenska država letos praznuje 15 let. Prav toliko časa mineva, odkar so se teritorialne enote Republike Slovenije, ki je bila leta 1991 še del SFRJ, odločile braniti na referendumu sprejeto odločitev Slovencev o samostojnosti svoje države. Tedaj še maloštevilni pripadniki Teritorialne obrambe¹ (TO) niso slutili, da bo na njihovih temeljih zrasla moderna vojaška organizacija s profesionalno vojsko, ki bo kot prva z območja Balkana vstopila v Nato. Vendar me v diplomski nalogi ne bo zanimalo udejstvovanje Slovenske vojske v zvezi Nato ali zunaj ozemlja Republike Slovenije temveč sodelovanje z organizacijami izven profesionalne sfere – s civilno družbo in njenimi mnogimi organizacijami.

Slovenija vojaško neposredno ni ogrožena, se pa geostrateška razmerja ves čas spreminjajo, zato sta tako vojska kot policija potrebni. V mednarodnem okolju nas ogrožajo organiziran kriminal, trgovina z mamili, mednarodna migracija, trgovina z orožjem, trgovina z belim blagom in morebitni teroristični napadi (*Grizold 1999: 63*).

¹ Slovenska vojaška tradicija sega še v čas države Karantanije, 1. slovenske države, ki je nastala v 7. stoletju. Najbogatejše pa je slovensko izročilo o velikih kmečkih uporih na Slovenskem od začetka 15. pa tja do 17. stoletja. Iz slovenskih polkov v Avstro-Ogrski monarhiji pa leta 1918 nastane 1. slovenska vojska (približno 12.000 mož), ki je pod vodstvom generala Majstra v novembru 1918 v bojih za severno mejo ohranila Maribor z zaledjem in vzhodno Koroško pod jugoslovansko oblastjo. K temu veliko pripomore sam general Maister s svojimi diplomatskimi in vojaškimi dejanji, ki so ga zapisala v zgodovino slovenske vojaške tradicije (*Internet 1*).

Leta 1919 slovensko vojsko nadomesti jugoslovanska vojska. Po razpadu Kraljevine Jugoslavije in pobegu vladajoče elite v tujino ob nemški okupaciji se na ozemlju Jugoslavije organizirajo partizanske enote, ki imajo avgusta 1944 približno 21.700 pripadnikov, organiziranih v dveh korpusih in eni operativni coni. Ko je bilo vojne konec, so to vojsko opustili (*Internet 2*).

Po napadu držav članic Varšavskega sporazuma na Češkoslovaško leta 1968 se Jugoslovanski politični in vojaški vrh odloči za bolj učinkovite oborožene sile in sprejme doktrino splošne ljudske obrambe, po kateri se v vsaki republici in pokrajini ustanovi Teritorialna obramba. Ta predstavlja pomožne sile JLA, organizirane v odrede. V Republici Sloveniji so poveljevali v slovenskem jeziku, prebivalstvo pa je vojake TO sprejemalo kot slovenske vojake. Po letu 1974, ko vedno več dolžnosti prevzemajo aktivni častniki JLA, pride do nezaupanja v slovensko TO, tudi zaradi vse bolj očitnega podrejanja vseh republik Srbiji. Do razkola je prišlo tudi znotraj TO, kjer je manjšina stala ob strani JLA, večina pa je z naklonjenostjo spremljala demokratizacijo slovenske družbe, ki se je začela z demokratično izvolitvijo opozicije na volitvah leta 1990. Zaradi sprememb v Sloveniji se je osrednja oblast v Beogradu odločila za razorožitev slovenske TO, vendar vse enote ukaza niso izpolnile.

Ministra za obrambo in notranje zadeve Republike Slovenije sta v skladu z Ustavo RS in Zakonom o splošni ljudski obrambi v največji tajnosti oborožila Manevrsko strukturo narodne zaščite (MSNZ), ki je kasneje postala ogrođe za oblikovanje slovenskih oboroženih sil.

Oktobra 1990, ko je JNA nasilno zasedla prostore RŠTO, je slovenska oblast imenovala novega načelnika štaba, ki je 10. oktobra prevzel poveljevanje nad TO. Maja 1991 se začnejo usposabljati prvi mirodobni vojaki v zgodovini slovenskega naroda (*Internet 3*).

Maja 1991 je prišlo do incidenta z JLA v učnem centru Pekre pri Mariboru. Po razglasitvi slovenske samostojnosti 25. junija 1991 pa so oklepne in druge enote JLA začele oboroženo agresijo, da bi zasedle mejne prehode s Slovenijo. Enote policije in TO so onemogočile načrte vojske s preprečevanjem oskrbe s strani države in blokiranjem enot JLA, z zmagami v spopadih na meji, zaustavili pa so tudi premike sovražnih kolon. Vojna je trajala do podpisa Brionske deklaracije, od 26. junija do 7. julija.

Ob začetku spopada je imela TO okrog 16.000 mož pod orožjem in 10.000 pripadnikov policije. Ob koncu vojne pa že približno 35.000 pripadnikov. V oborožitvi enot ni bilo pehotnih sredstev in artilerije.

V vojni za Slovenijo je bilo 189 ranjenih in 19 mrtvih vojakov (*Internet 4*).

Slovenije njeni prebivalci ne uvrščajo med bolj ogrožene države in se posledično tudi sami počutijo manj ogrožene. Zato je težje upravičiti proračunska sredstva za vojsko, ki mora iskati vire svoje legitimnosti in uspešno sodelovati s civilno družbo, da s tem ustvarja pozitivno javno mnenje.

Ohranjanje nacionalne varnosti je seveda najpomembnejša naloga SV. Nacionalna varnost pa pomeni: varnost državnega naroda, ohranitev nacionalnega ozemlja, zaščita življenja in ljudi ter njihove lastnine, ohranitev njene nacionalne suverenosti in utrditev mednarodnega statusa države. Na področju slednjega sta tako politična oblast kot slovenska vojska v Sloveniji od leta 1991 dosegli res velik napredek – s tem mislim seveda vstop v dve, na mednarodnem področju najpomembnejši in verjetno najmočnejši, organizaciji – Evropsko unijo in Nato.

S članstvom v uglednih mednarodnih organizacijah Slovenska vojska prevzema nase tudi del odgovornosti do mednarodne skupnosti, zato se razvija v smeri manjše, profesionalne vojske, ki je funkcionalno povezana s sistemom varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, kajti v miru nas najbolj ogrožajo ravno naravne nesreče.

V preteklosti JLA v slovenski civilni družbi ni uživala ugleda in spoštovanja. Po koncu hladne vojne, ko Zahod ni bil več morebitni novi sovražnik, je naklonjenost močni vojski za obrambo upadla. Velike vojske (med drugim tudi JLA) so morale poiskati nove naloge, da bi upravičile svoj obstoj. Le vojska, ki je vojaški poklic uspešno podvrgla civilnemu nadzoru in na novo postavila svoje prioritete, je bila uspešno sprejeta v civilni družbi. Pridobljena legitimnost ni večna, vedno znova jo je treba obnavljati. Družba je do vojske vedno bolj kritična, priljubljenost vojaške službe upada, institucija kot taka pa izgublja svojo identiteto in postaja vedno bolj civilna. Z dvomi o vojski kot odločilnem dejavniku nacionalne varnostne politike se je zamajala tudi legitimnost varnostne politike, uveljavljene s strani nekega političnega sistema. Posledično lahko kriza legitimnosti vojaštva pomeni tudi krizo legitimnosti tistih političnih sistemov, ki jim ni uspelo pravočasno urediti odnosa do vojaštva (*Jelušič 1997: 12–13*).

Slovensko vojsko sestavljajo pripadniki stalne sestave, pogodbene rezerve in obvezne rezerve. V stalno sestavo spadajo poklicni pripadniki SV, v rezervno pa državljani, ki sklenejo pogodbo o službi v rezervni sestavi, in vojaški obvezniki, ki so dolžni služiti v rezervni sestavi. V stalni sestavi niso samo vojaške osebe (vojaki, podčastniki, častniki, vojaške osebe – vojaški uslužbenci), ampak tudi civilne osebe, ki v vojski delajo, vendar ne opravljajo vojaške službe.

Temeljni namen SV je:

- vojaška obramba,
- izvajanje mednarodnih obrambnih in vojaških ter drugih obveznosti, ki jih je prevzela RS,
- sodelovanje v nalogah zaščite, reševanja in pomoči,
- sodelovanje v operacijah v podporo miru in humanitarnih operacijah.

Iz namena izhajajo temeljne naloge SV:

- zagotavljanje bojne pripravljenosti,
- izvajanje vojaškega usposabljanja,
- izvajanje vojaške obrambe,
- sodelovanje v zaščiti in reševanju,
- izvajanje mednarodnih obveznosti (*Internet 5*).

Skozi študij obramboslovja smo spoznavali različne vidike vojske, mednarodnih odnosov in splošne družbene problematike, z odnosom vojske do civilne družbe in obratno pa smo se seznanili bolj teoretično kot praktično.

Zato bom v diplomskem delu skušala s pomočjo metode analize in interpretacije primarnih in sekundarnih pisnih virov ter spletnih virov ter z deskriptivno metodo ugotoviti in predstaviti delovanje Slovenske vojske v slovenski družbi, na katerih (nevojaških) področjih je dejavna in s katerimi organizacijami sodeluje.

Zanimalo me bo, kakšen je odnos med Slovensko vojsko in civilno družbo oz. civilnimi organizacijami, kar bom skušala dokazati z analizo družbenokoristnih dejavnosti, ki jih SV ali opravlja (poleg temeljnih ciljev in nalog) ali pa v njih samo sodeluje.

1. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

1.1 Opredelitev predmeta proučevanja

V diplomskem delu z naslovom Dejavnosti slovenske vojske v civilnem okolju bom najprej skušala ugotoviti, kakšno je razmerje med vojaškim in civilnim v teoriji. Sledila bo opredelitev aktivnosti, ki jih Slovenska vojska opravlja in niso nujno povezane z njenim funkcionalnim imperativom – obrambo domovine. Glede na kratko zgodovino Slovenske vojske in hiter razvoj v profesionalno vojsko je namen diplomskega dela izluščiti tisto delovanje, ki pripomore k boljšemu sprejemanju vojske v civilni družbi in k promociji Slovenske vojske kot institucije. Aktivnosti bodo opredeljene po področjih, vendar bodo zaradi obsega diplomskega dela ta omejena na najbolj izpostavljena oz. medijsko obravnavana. Zanimalo me bo, katere so pravzaprav dejavnosti oz. področja delovanja Slovenske vojske v civilni družbi in pa posledice teh dejavnosti. S pridobljenimi podatki bom skušala potrditi ali ovreči zastavljeno hipotezo.

1.2 Opredelitev cilja proučevanja

Cilj mojega raziskovanja je pregledati primarne in sekundarne pisne vire, elektronske vire in sploh vse gradivo v zvezi z ožje opredeljenim področjem civilno-vojaškega sodelovanja. Skušala bom poiskati vire, ki bodo o tej, doslej še ne posebej raziskani tematiki, ponudili čimveč informacij, skozi katere bom lahko predstavila Slovensko vojsko malo drugače. Na žalost so tovrstne informacije omejene na publikacije, ki jih izdajata bodisi prav Slovenska vojska ali Ministrstvo za obrambo bodisi so avtorji člankov v tesni povezavi s proučevano institucijo. Zato se lahko postavi vprašanje objektivnosti samih virov, vendar drugih dostopnih žal ni.

Glede na napredek Slovenske vojske opažam porast raznih aktivnosti, ki niso strogo povezane z vojaškim poklicem. Morda so zato bolj sprejemljive za družbo, ki vojaške institucije ne pozna dobro, pogosto pa je slabo seznanjena tudi z njenimi dejavnostmi – tako vojaškimi kot tistimi, ki so usmerjene v civilno sfero. Podatke, ki jih bom pridobila, bom uporabila za predstavitev teh dejavnosti in razkrila drugo plat sicer zelo (ali pa v zadnjem času malo manj) zaprte institucije.

1.3 Metodološki pristop

Osnovni metodi v diplomskem delu sta analiza in interpretacija pisnih virov, temeljita pa na proučevanju in analizi podatkov iz razpoložljivih primarnih in sekundarnih pisnih virov ter elektronskih virov. Uporabila sem ju za splošno razumevanje obravnavane tematike in za urejanje virov oz. ugotavljanje, kateri viri so za vsebino diplomskega dela bistveni. Namen opisne oz. deskriptivne metode je opisovanje, analiza in razumevanje dejavnosti Slovenske vojske, namenjena pa je predstavitvi in opredelitvi zgodovine, razvoja in spreminjanja Slovenske vojske. Določene izkušnje, opisane v nalogi, so plod opazovanja z udeležbo in spoznavanja institucije oz. njenih dejavnosti skozi študij **politologije – smer obramboslovje** na naši fakulteti. Veliko podatkov je pridobljenih z analizo revije Slovenska vojska, ki se je izkazala za najpomembnejši vir vsebine diplomskega dela, in revije Obramba.

1.4 Zgradba naloge

Diplomska naloga je sestavljena iz kazala, uvoda, metodološko-hipotetičnega okvirja, vsebinskega dela, zaključka in seznama bibliografije oz. virov.

V uvodu je na kratko podana zgodovinska tradicija slovenskega vojaka, želje Slovenske vojske glede razvoja v prihodnosti in težavna dediščina, s katero se je morala soočiti takoj po razpadu SFRJ.

V metodološkem delu sem opredelila predmet in cilje proučevanja, hipotezo in osnovne pojme.

V vsebinskem delu predstavljam najprej teoretične okvirje odnosa civilna družba – vojska.

Sledi predstavitev treh sklopov delovanja SV v civilni družbi – promocijske dejavnosti, aktivnosti na področju športa in sodelovanje s šolstvom in gospodarstvom.

V zaključku povzemam ugotovitve in potrditev zastavljenih hipotez. Na koncu je priložen seznam proučene in uporabljene literature oz. bibliografije, na kateri temelji raziskovalno delo.

1.5 Hipoteza

V diplomskem delu postavljam naslednji hipotezi:

1. Slovenska vojska poleg zakonsko določenih nalog opravlja veliko število aktivnosti, ki krepijo vojaško-civilno sodelovanje in pripomorejo k njeni večji družbeni prepoznavnosti.
2. Skozi potek teh aktivnosti Slovenska vojska sodeluje s številnimi civilnimi organizacijami in bližnjo okolico, zato je aktivno vključena v nekatere sfere civilnega okolja.

1.6 Opredelitev osnovnih pojmov

CIVILNA DRUŽBA

1. Po Heglu je civilna družba tisto področje človekove eksistence, kjer ljudje na osnovi svojega dela, lastnine in stanov, ki jim pripadajo, zadovoljujejo svoje potrebe. Hkrati je to ekonomska sfera civilne družbe. Gre za dihotomijo med civilno družbo in politično državo, saj so elementi civilno-družbenega podrejeni elementom politično-državnega (*Simon 1993: 95*).
2. Civilna družba so družbeni odnosi, ki jih ne uravnava država oz. neki institucionaliziran aparat prisilne oblasti v organiziranem sistemu (*Bobio 1990: 1450*).

SLOVENSKA VOJSKA

To so slovenske obrambne sile, ki samostojno ali v zavezništvu na podlagi mednarodnih pogodb izvajajo vojaško obrambo. Sestavljajo jo pripadniki stalne in rezervne sestave. Temeljni namen in naloge so zapisane v zaključku uvoda.

2. CIVILNO-VOJAŠKA RAZMERJA V TEORIJI

Z nastankom avtokratskih in statičnih političnih sistemov v vzhodnoevropskih državah so se v teh državah spremenila civilno-vojaška razmerja. Spremembo so zaznamovale naslednje značilnosti:

- spremembe v političnih sistemih in prehod iz enostrankarskega političnega monopola v večstrankarsko politiko,
- prehod iz centralno načrtovanega gospodarstva v tržno orientirano ekonomijo,
- bolj ali manj radikalna nacionalna osamosvojitve vojaških ustanov in obrambnih politik držav bivšega Varšavskega pakta, bivše SFRJ in Ruske Federacije,
- spremembe v geopolitičnem prostoru med Sovjetsko zvezo in Zahodom,
- krčenje vojaških zmogljivosti, težke oborožitve in vojaške industrije v večini držav,
- spremembe v političnih elitah, pluralizacija množičnih medijev in formiranje javnega mnenja,
- zunanji vplivi s strani zahodne Evrope in Severne Amerike (*Bebler 1994: 143*).

Države so spremembe doživljale počasi, veliko jih je, ki so šele na pol poti. Za Slovenijo lahko rečemo, da se je popolnoma prilagodila pluralistični demokraciji, kar je bil namen osamosvojitvene vojne leta 1991. Dosegla je določeno stopnjo politične nevtralnosti, povečala profesionalnost svoje vojske (pravzaprav jo postopoma spreminja v profesionalno vojaško silo) in zagotovila civilni nadzor nad ministrstvom za obrambo - zagotovila je torej tri pogoje, ki (po Beblerju) vplivajo na civilno-vojaška razmerja.

Philippe Manigart v svojem tekstu Civilno-vojaška razmerja v pluralističnih demokracijah navaja 4 tipe civilno-vojaških razmerij oz. načine sodelovanja vojske v tistih političnih procesih, s katerimi se opredeljujeta stopnja in poslanstvo nekega družbenega subjekta:

1. pluralistični model,
2. elitistični model,
3. marksistični model,
4. neokorporacijski model (*Manigart 1994: 877–881*).

Manigart citira Janowitza, ki opisuje stanje v Sloveniji na področju civilno-vojaških razmerij: civilna oblast ima prevlado nad vojaško, vendar ne smemo prezreti, da vojska deluje kot vztrajna interesna skupina, ki skrbi za lastno organizacijsko in materialno blaginjo.

V uvodu v članku Manigart povzema po Janowitzu še:

V demokratičnem modelu se civilne in vojaške elite močno razlikujejo. Civilne politične elite izvajajo nadzor nad vojsko na podlagi formalne skupine pravil. Ta pravila določajo funkcije vojske in pogoje, pod katerimi lahko ta uporabi svojo moč. Vojaki so profesionalci v službi države. Predstavljajo majhno skupino, njihove kariere pa se razlikujejo od karier civilistov. Pravzaprav je položaj poklicnega vojaka nezdržljiv z vsakim drugim pomembnejšim družbenim ali političnim položajem (*Janowitz 1975: 58*).

Znan vojaški sociolog Samuel P. Huntington v svoji knjigi »The soldier and the state« pojasnjuje med drugim tudi pričakovanja in zahteve civilnega okolja glede vojske. Tako je vojaška institucija vsake družbe zasnovana na dveh imperativih – funkcionalnem in socialnem (*Huntington 1998: 2–3*). Prvi izhaja iz vojaškega ogrožanja nacionalne varnosti države, ki jo mora ohranjati vojska (to opravičuje njen obstoj v očeh civilne družbe), drugi pa je stopnja legitimnosti vojske v družbi. Zelo pomembno je, da sta ta dva imperativa v ravnotežju, kajti le tako je vojska lahko uspešna pri opravljanju svojih nalog in hkrati priznana s strani družbe kot potrebna.

Gre za ravnotežje objektivne družbene kontrole, kjer se razdelitev moči med vojaškimi in civilnimi skupinami spreminja glede na ujemanje vojaške etike in trenutno prevladujoče ideologije v družbi. V nevojaškem okolju se vojaška profesija in družbeni nadzor povečata, če se vojska odpove avtoriteti in vplivu, kar vodi v šibko, izolirano eksistenco izven družbe. Nasprotno pa v družbi, ki je bolj naklonjena vojski, moč vojske naraste in zaradi tega postane nezdržljiva z visoko stopnjo profesionalnosti.

Huntington glede na razmerje moči, profesionalnosti in ideologije opredeljuje 5 (glavnih in realno mogočih) tipov civilno vojaških razmerij:

1. **Protivojaška ideologija + velika politična moč vojske + nizka stopnja profesionalnosti** (v primitivnih državah, kjer se vojaški kader upokoji ali v državah, kjer zaradi nenadnih intenzivnih groženj vojska pridobi na politični moči);
2. **Protivojaška ideologija + majhna politična moč vojske + nizka stopnja profesionalnosti vojske** (v družbah, kjer je ideologija tako močna in vplivna, da ji vojska ne more pobegniti, tudi če zelo zmanjša svojo politično moč);
3. **Protivojaška ideologija + majhna politična moč vojske + visoka profesionalnost vojske** (države, ki se soočajo z manjšimi grožnjami nacionalne varnosti);
4. **Provojaška ideologija + velika politična moč vojske + visoka stopnja profesionalnosti vojske** (družbe s stalnimi vojaškimi grožnjami, ki lahko kljub veliki politični moči vojske ohranjajo civilni nadzor, hkrati s tem pa je vojska visoko profesionalna);
5. **Provojaška ideologija + nizka politična moč vojske + visoka profesionalnost vojske** (družbe z malo ali nič grožnjami nacionalne varnosti, s konzervativno ali drugo ideologijo, naklonjeno vojski) (*Huntington 1998: 95–96*).

Po tej definiciji spada Slovenija trenutno v tretji tip, vendar na začetku slovenske samostojnosti ni bilo tako.

Še leta 1997 civilni nadzor nad slovensko vojsko ni bil učinkovito urejen po standardih demokratičnih družb zaradi:

- pomanjkanja državotvornih zgodovinskih izkušenj in demokratičnih vrednot,
- nizke politične kulture v družbi,
- počasne izgradnje vseh elementov sodobne države,
- neustrezne zakonodaje na obrambnem področju,
- neurejene razmejitev vrhovnega poveljstva z oboroženimi silami,
- pomanjkanja strokovnega kadra na obrambnem in vojaškem področju,
- spolitiziranosti obrambnega resorja (*Peinkhofer 1997: 162*).

Profesionalna vojska, ki se pri nas trenutno še razvija, je podvržena t. i. objektivnemu nadzoru nad oboroženimi silami. Ta ne samo da zmanjšuje moč vojske v primerjavi s civilnimi družbenimi skupinami, ampak tudi povečuje zmožnost vojaške varnosti do najvišje stopnje. Dosežke objektivnega družbenega nadzora so pogosto ovirala kar civilna gibanja sama, ki so se zavzemala za subjektivni nadzor.

Pri subjektivnem nadzoru je predviden konflikt med civilnim nadzorom in vojaškimi potrebami, rezultat povečanega vojaškega imperitiva so intenzivne vojaške grožnje, proti katerim je težje uveljaviti civilno voljo. Prav tako civilna družba vojaške profesije ne prepozna kot ločene od države, s svojim ločenim odnosom do države, iz tega sledi, da je zmanjšanje vojaške moči nujno za ohranitev miru. Tako naraste moč agresivnih družbenih skupin in v družbi se spodbuja ravno to, kar se želi odpraviti (*Huntington 1998: 84–85*).

Razvoj vojaškega profesionalizma in objektivnega družbenega nadzora je odvisen od vseh dejavnikov – stopnje moči in stopnje ideologije organizacije. Pri stopnji moči Huntington govori o moči oficirskega zbora proti moči civilnih skupin znotraj družbe, pri ideologiji pa o združljivosti profesionalne vojaške etike s prevladujočo politično ideologijo v družbi.

Za vojaško organizacijo sta pomembni dve obliki moči: formalna avtoriteta (glede na položaj na družbeni lestvici - v vladni hierarhiji in glede na vplivnost) in neformalen vpliv (dodeljena, strukturna, legitimna moč).

Pri formalni avtoriteti vplivnost predstavlja več kategorij:

1. vključenost ljudi v vojsko

- prej (več ljudi iz enega okolja, večji vpliv vojske v tistem okolju),
- vmes (sodelovanje z industrijo),
- potem (ko se npr. po zaposlitvi v vojski ljudje zaposlijo v civilnem okolju, ima tam vojska večji vpliv);

2. ekonomski in človeški viri – več denarja za vojsko iz proračuna, več ljudi zaposlenih v vojski, večji vpliv vojske;

3. hierarhična vključenost – več vojaškega osebja v nevojaških organizacijah, večji vpliv in obratno, več civilnega osebja v vojski – manjši vpliv;

4. ugled in priljubljenost vojaškega poklica, vojakov, oficirjev - večji je ugled, večji je tudi vpliv vojske (*Huntington 1998: 86–94*).

Zanimiv pojav, ki se pri profesionalizaciji SV dogaja, je nezanimanje širše javnosti za obrambne zadeve.

Javno mnenje v razvitih industrijskih državah posveča relativno malo pozornosti vojaški sferi, saj so obrambna vprašanja za večino ljudi v razvitih industrijskih družbah preveč oddaljena in nepomembna. V miru kaže civilna družba, še posebej splošna javnost, praviloma dokaj majhen interes za vojaške zadeve. Še posebej v državah s poklicnimi oboroženimi silami, kjer se morajo te dobesedno boriti za pozornost javnosti (*Kotnik-Dvojmoč 1999: 87*).

Tovrstno nezanimanje se lahko pokaže v kot upadanje naklonjenosti SV in v zmanjševanju njene legitimnosti v družbi, zato je odločilno posredovanje čim večjega števila informacij javnosti. Pri tem je treba paziti na pozitivno podobo vojaka in kontinuirano sporočanje pozitivnih lastnosti vojske javnosti²:

- stalna pripravljenost na obrambo ozemeljske celovitosti,
- pripravljenost na usposabljanje in pridobivanje novih znanj,
- dajanje nesebične pomoči in podpore,
- ustrezna in trdna disciplina,
- delo, ki poteka po ustaljenem redu in je usklajeno z načrti,
- zaupanje med pripadniki vojske,
- medsebojna pomoč, delitev težav in skrbi,
- uspešno sporazumevanje in izpolnjevanje ukazov,
- da so pripadniki vojske deležni varnosti, pomoči in razumevanja,
- da vojska nastopa kot enotna sila,
- da ljudje vojsko spoštujejo (*Šabec 2000: 156*).

² Zdena Šabec v besedilu loči 4 javnosti – **notranjo** (STAS, častniki, podčastniki, naborniki, pogodbeni sestava, rezerva, družine pripadnikov, vojaški predstavniki v tujini ...), **zunanjo** (mediji – najpomembnejši, politiki, lokalne skupnosti, institucije, občani, sosede vojašnic, sorodniki in prijatelji vojakov ...), **strokovno** in **mednarodna javnost** (*Šabec 2000: 159*).

V tem diplomskem delu se bom ukvarjala predvsem z neformalnimi dejavnostmi, vendar pa sem s proučevanjem gradiva ugotovila, da veliko teh dejavnosti poteka pravzaprav znotraj vojašnic in da so velikokrat namenjene predvsem samim vojakom in njihovem izobraževanju na različnih področjih, od kulture, glasbe, športa itd. Predvidevam pa, da je Slovenska vojska od leta 1991 izgubila nekaj podpore v javnosti in da je z vstopom v zvezo Nato zasedla stransko vlogo pri razmisleku slovenskih državljanov o varnosti v lastni državi.

3. PROMOCIJSKE DEJAVNOSTI SLOVENSKE VOJSKE oz. SODELOVANJE SV IN MEDIJEV

Po kratki predstavitvi civilno-vojaških razmerij v teoriji se posvetimo praksi - prvemu sklopu dejavnosti SV - delovanja na področju (samo)promocije.

Na začetku diplomskega dela sem postavila vprašanje, kje lahko povprečen državljani SV sploh spozna. Jasno je, da bodo ljudje sami poiskali informacije, če jih določena tematika zanima, vendar je za vojsko nujno, da se predstavlja v civilni družbi, ne glede na to, koliko se državljani sami zanimajo zanjo. Zato bom prvi vsebinski del namenila dejavnostim, ki neposredno promovirajo Slovensko vojsko. Pri tem je treba poudariti, da se aktivnosti v civilni javnosti med seboj velikokrat prepletajo in dopolnjujejo, zato so za lažjo orientacijo med široko paleto delovanja SV razdeljene v 5 kategorij: dnevi odprtih vrat, predstavitve na sejmih, letalski mitingi, predstavitve tujih vojaških ladij in aktivnosti za pridobivanje kadrov.

Bistvena značilnost družbenih sprememb v Evropi je razvoj civilne družbe. Ravno zaradi tega je za vojsko zelo pomembno, da predstavlja enote in svojo pripravljenost širši javnosti. V času skupne države SFRJ se je to pogosto dogajalo na različnih proslavah z demonstracijo vojaške moči v sprevodih oz. mimohodih skozi mesta. V slovenski družbi je predlog podobne proslave ob 15. obletnici samostojne države dvignil veliko prahu, tovrstni demonstraciji vojaške moči SV se je nasprotovalo, morda tudi zaradi ostankov dediščine bivše Jugoslovanske ljudske armade. Kljub temu lahko sklepam, da promocijske aktivnosti vojske pozitivno vplivajo na civilno-vojaške odnose in morda celo zvišujejo legitimnost vojaške organizacije v družbi, ker omogočajo vpogled v njeno sestavo, aktivnosti in namembnost. S profesionalizacijo SV se je ta močno osredotočila na promocijo vojaškega poklica, kajti z ukinitvijo naborniškega sistema, ki je bil neke vrste vez med civilno družbo in vojaško organizacijo, se je izgubil tudi del prepoznavnosti SV v družbi. Vendar pa je drugih aktivnosti, ki pripomorejo k prepoznavnosti SV še veliko.

Namen informiranja in promocije SV je vzpodbujanje pozitivnega odnosa do Slovenske vojske in njenih pripadnikov v slovenski javnosti ter ustvarjanje pozitivnega javnega mnenja o vojski kot tudi predstavitev prenovljene celostne podobe Slovenske vojske. Dobro bi bilo izkoristiti vsako priložnost za to, da se javnost obvešča, kaj SV dela in zakaj, da si na ta način

pridobi še več zaupanja in podpore slovenske javnosti. Dejstvo je, da javnost Slovenske vojske še ne pozna dovolj, nepoznavanje pa je temeljni vzrok za nezaupaje in nerazumevanje.

Z razvojem pozitivne podobe bi bilo mogoče doseči njen večji ugled v družbi, večje zaupanje pri ljudeh in zagotovitev podpore vseh subjektov družbe, kajti več kot se v javnosti pozitivno govori o vojski, hitreje jo družba sprejme in si o njej ustvari pozitivno mnenje (*Šabec 2000: 150–153*).

Med splošne izdelke informiranja o vojski in promocije vojske štejemo: vojaške publikacije, radijski prispevki, videoposnetki, predstavitve na internetu, predstavitevne publikacije in zloženke, plakati, TV-oddaje z vojaško tematiko, TV-spoti, koncerti vojaškega orkestra, videokasete s strokovno, promocijsko in informativno vsebino, predavanja o vojski, obiski predstavnikov vojske v šolah, predstavitevne mape, nalepke, majice, spominski znaki, dnevne informacije, izjave za javnost, zastavice, spominski kovanci, vojaška glasba, dnevi odprtih vrat, sodelovanje na letalskih mitingih, sodelovanje na vojaških športnih tekmovanjih, sodelovanje pri snemanju filmov z vojaško vsebino, vojaške slovesnosti, parade, vojaška praznovanja in obeleževanja dnevov enot, sodelovanje na kulturnih prireditvah, razglednice ... (*Šabec 2000: 160–163*).

3.1 Dnevi odprtih vrat Slovenske vojske

Dnevi odprtih vrat so zelo dobra promocija SV, ki je koristna za vojsko in za udeležence - obiskovalce, saj se Slovenska vojska tako najlažje neposredno predstavi javnosti.

Vojašnice navadno odprejo svoja vrata za civiliste ob raznih obletnicah in proslavah ali datumih, ki so za posamezno enoto pomembni. Ob takih dogodkih povabijo okoliške vrtnice, osnovne in srednje šole ter znance in prijatelje zaposlenih v vojašnici. Veliko tovrstnih prireditev je že tradicionalnih, enote pa glede na namembnost predstavljajo najnovejšo oborožitev in opremo, različne veščine, promocijske filme, velikokrat pa povabijo tudi gostujoče glasbenike, zbiratelje in druge ustvarjalce ter tako predstavijo tudi drugačno stran vojaškega poklica. Večinoma so prisotni vrhunski športniki iz enot SV in oddelki za pridobivanje kadra, ki predstavljajo vojaški poklic.

V okviru odprtih vrat potekajo razni pohodi, športne prireditve, predstavitve taktično-tehničnih lastnosti oborožitve in opreme, koncerti ter druženja z različnimi civilnimi društvi. Enote pripravijo prikaz maskiranja, organizirajo likovne delavnice in prikažejo reševanje s pomočjo službenih psov.

Predstavitve SV je lahko zanimiva za vse starostne skupine obiskovalcev od najmlajših do najstarejših. V Mariboru so malčkom, starim od 2-7 let, zaposleni v 74. oklepnomehaniziranem bataljonu predstavili uniforme, spominsko sobo z orožjem, razkazali so jim tanke in oklepna vozila. Prikazali so šolsko streljanje in postavljanje vojaških šotorov, otroci pa so na vojaško tematiko narisali risbice. Še najbolj so se jim vtisnili v spomin tanki, orožje in vojaški psi (*Škerbinc-Barbo 1994: 16*).

Vojašnica Franca Rozmana - Staneta v Ljubljani je 12. junija 2003 na tak način več kot 500 posameznikom predstavila opremo bojevnika 21. stoletja, bojna vozila, vezistično in sanitetno opremo ter posebnosti dela enot, ki so nastanjene v vojašnici. Obiskovalci so si lahko ogledali razstavo oborožitve in opreme, večšine častne enote 12. gardnega bataljona, vožnjo vojaških policistov s službenimi motornimi kolesi, dejavnosti vodnikov službenih psov, premagovanje taktičnih ovir vojakov in skok padalcev 10. motoriziranega bataljona. Otroci so se pomerili v metanju vadbene ročne bombe, lahko pa so uživali tudi v vožnji z oklepnimi vozili hummer in valuk. V večernih urah je za zabavo poskrbela glasbena gostja Regina, prireditev pa se je končala z ognjemetom.

11. junija 2003 so v vojašnici Cerklje ob Krki predstavili letala in helikopterje 15. brigade vojnega letalstva in del orožja ter materialnih sredstev. 24. junija 2003 pa sta vrata odprli tudi vojašnici Celje in Vipava (*N. a. 2003: 5*). V vojašnici Ivana Cankarja na Vrhniki je ob obiskih civilnega prebivalstva največ povpraševanja po vožnji s tankom.

Leta 2002 so na dnevu odprtih vrat predstavili 54. OKBM, 11. bataljon za zveze in elektronsko bojevanje ter 1. raketno brigado zračne obrambe. Povabili so celo Oldtimer klub Škofljica, ki je predstavil starejša vozila in motorna kolesa (*Logar 2002: 5*).

Na hitri patroljni ladji Ankaran ob dnevih odprtih vrat predstavljajo samo ladjo, njeno oborožitev in 430. mornariški divizion, v sklopu tega pa tudi potapljaško enoto in opremo za potapljanje. V poletnem času so navadno 3 dnevi odprtih vrat, v zimskem pa dva. Obisk je velik, saj si jo v treh urah, kolikor je na privezu, ogleda nekaj sto ljudi (*Šket-Jarm, Toič 2004 b: 8*). Ladjo smo si lahko ogledali in preizkusili tudi študentje obramboslovja na eni od ekskurzij, z njo so nas celo prijazno popeljali po Piranskem zalivu in ta dogodek je večini ostal bolj živo v spominu kot razni obiski ustanov in predavanja, kar na določen način nakazuje, da lahko tovrstne aktivnosti povečajo ugled vojaških institucij in enot.

Vojašnica Bohinjska Bela na dnevih odprtih vrat predstavlja gornišstvo, reševanje v gorah in alpinistično opremo, Vojašnica Pivka pa, glede na to, da ima tam sedež 45. oklepni bataljon, tanke in vojaška vozila.

V zadnjem času so najpogostejši obiskovalci tovrstnih prireditev mladi in ženske, posamezne vojašnice pa obiše nekje od 200 pa tudi do več kot 1000 obiskovalcev. Osrednjo slovesnost, s katero SV vsako leto 15. maja zaznamuje obletnico delovanja, je v letu 2005 obiskalo kar 5000 civilistov.

Tovrstne aktivnosti so vsekakor dobrodošle za promocijo SV, vendar sem opazila, da v vojašnice večinoma povabijo okoliške šole, organizacije in znance ter prijatelje zaposlenih v vojski. Prav tako teh prireditev ne oglašujejo množično, kvečjemu v reviji Slovenska vojska. Tako veliko ljudi, ki bi jih to zanimalo, ni obveščenih o tovrstnih prireditvah.

3.2 Predstavitev SV na sejmih

Najpomembnejši sejem, ki ga organizira MORS, je Sodobna vojska, ki se že tradicionalno odvija v Gornji Radgoni.

Namen sejma je prikazati SV in obrambni sistem kot organizacijsko učinkovit, zanimiv za zaposlitev in predvsem povezljiv sistem pri ohranjanju varnosti ter miru doma in po svetu. Tako se s sejmom znanja, tehnike in sredstev za obrambo predstavi najširši domači in tuji javnosti, spodbuja pa se tudi sodelovanje z vojskami tujih držav (*Bric 2003: 2*).

Zamisel za takšno prireditev, ki jo obiše tudi do 30.000 ljudi, je nastala ob obisku predstavnikov MORS v Pomurju z željo, da se med procesom profesionalizacije SV tudi na

tak način spodbudi promocija vojske in vojaškega poklica. Hkrati je to tudi priložnost za predstavitev podjetij, ki delujejo v vojaški industriji.

Na sejmu se predstavijo SV, vojske sosednjih držav in proizvajalci opreme ter oborožitve. V sklopu dogajanja so organizirane strokovne okrogle mize, posveti in nekatere zabavne prireditve kot npr. nastop orkestra SV. Predstavljen je sistem izobraževanja in usposabljanja poklicnih vojakov, pa tudi možnosti zaposlitve v Slovenski vojski. Vstop na sejem je prost, verjetno si ga zato ogleda več obiskovalcev.

Na področju oborožitve in opreme so na prvem tovrstnem sejmu v Sloveniji leta 2003 predstavili vso razpoložljivo bojno tehniko Slovenske vojske, in sicer vojaške helikopterje valuke, hummerje in pontonski most eurobridge, raketno orožje, komunikacijsko tehniko in drugo opremo, pa tudi izurjenost specialne enote, delo gardne in gorske enote, reševanje s helikopterjem, trening službenih psov, poleg tega pa so potekale še družabne, športne in kulturne dejavnosti, kot so koncerti z gosti – priznanimi slovenskimi glasbeniki, tekmovanja v vojaških veščinah, družabna srečanja z veterani, okrogle mize s strokovnjaki in kulinarika v vojaškem duhu (*Bric 2003: 5*).

Dve leti pozneje se je na 43.500 kvadratnih metrih razstavne površine predstavilo 110 razstavljalcev iz 14 držav, poleg predstavitve SV pa so si obiskovalci lahko ogledali tudi programe gasilstva, zaščite in reševalstva. Nastopila je konjeniška enota SV (del enote za protokol) s štirimi konji, kar je bila dodatna promocija kobilarne Lipica. Predstavili so se vrhunski športniki, zaposleni v Slovenski vojski – puščavski lisjak Miran Stanovnik, ki je tudi poveljnik športne enote, ultramaratonski kolesar Jure Robič, judoistka Raša Sraka, atlet Primož Kozmus in drugi. Kot vsako leto je nastopil orkester Slovenske vojske (*Šket-Jarm 2005: 11–13*).

Po letu 2005 so se na MORS odločili, da se bo ta prireditev organizirala vsaki dve leti, tako da lahko sejem v Gornji Radgoni ponovno pričakujemo v septembru 2007. V literaturi sem zasledila vedno več dejavnosti, s katerimi organizatorji vsako leto dopolnijo sejmsko dogajanje in temu primerno narašča tudi število obiskovalcev.

V letu 2003 se je MORS prvič udeležil Celjskega obrtnega sejma, na katerem je predstavil projekt poklicne vojske, dopolnjene s pogodbeno rezervo. Na sejmišču so v sodelovanju z 10.

in 20. MOTB razstavili vozilo hummer in opremo bojevnika 21. stoletja, ki so si jo lahko obiskovalci tudi nadeli. Ocenjujejo, da si je predstavitveni prostor MORS ogledalo okrog 60 % od 168.000 obiskovalcev (*UO Celje in Skupina za pridobivanje kadra Celje 2003: 17*). Predstavitev sem si ogledala tudi sama in ugotovila, da je zanimanje večinoma večje pri mlajši populaciji osnovnošolcev in srednješolcev, starejši so na razstavnem prostoru le radovedno pogledovali. Vojaki, ki so sodelovali v predstavitvi, so bili zelo komunikativni in odprti. Ker je bilo takrat najbolj pereče dogajanje okrog nakupa oklepnikov Patrie, sem jih vprašala za mnenje in eden od udeležencev testiranja obeh razpoložljivih oklepnikov je povedal, da se je Patria na testiranju izkazala za boljšo.

Prepričala sem se, da so sodelujoči na razstavišču odprti in dostopni ter da lahko odgovorijo na večino vprašanj, ki sem jih zastavila. Najbolj aktiven je bil oddelek za pridobivanje kadrov, delili so letake in informativno gradivo o zaposlitvi v SV, o rezervni sestavi in o prostovoljnem služenju vojaškega roka. Na sejmu je bilo mogoče celo izpolniti prijavnico ali oddati prošnjo za službo v celjski vojašnici.

SV se predstavlja tudi ob kakšnih dogodkih, ki zaznamujejo slovensko zgodovino ali ob posebnih datumih, npr. na slavlju pod najstarejšo slovensko lipo – Najevsko lipo leta 2003, ob spominskem dnevu Mestne občine Maribor leta 2004 ...

3.3 Letalski mitingi in obiski tujih vojaških ladij

S polnopravnim članstvom v Natu je SV postala del velike varnostne organizacije. Med nalogami SV so tako tudi skupne vojaške vaje in urjenja, skupno obrambno načrtovanje, civilno-vojaška razmerja in jezikovna usposabljanja v sodelovanju z drugimi članicami zavezništva. Na tak način se krepi mednarodno sodelovanje, kar posledično pripelje do obiskov tujih enot v Sloveniji. Te enote sodelujejo v vajah, se predstavijo na sejmih (poudarek na opremi in tehničnih inovacijah) in letalskih mitingih, enote tujih mornaric opravijo prijateljske obiske in napolnijo zaloge. Pri tem so na ogled slovenski javnosti.

3.3.1 Predstavitve letalskih enot

Slovenski letalci vsako leto na drugem letališču proslavijo dan slovenskega letalstva (rojstni dan Edvarda Rusjana – 6. junij 1886), na katerem že tradicionalno sodeluje SV z gosti iz tujine. Prireditve navadno traja dva dneva (vikend), na njej pa si je mogoče ogledati številna letala, zmaje, jadralna letala in helikopterje SV. Leta 1993 se je prireditve udeležilo okrog 2.000 ljudi, v naslednjem letu pa že več kot 30.000 ljudi.

Leta 1994 se je občinstvu prvič predstavila 15. brigada vojaškega letalstva, skupaj pa se je na letališču zbralo več kot 100 vojaških in civilnih zračnih plovil, gostujočih tudi iz Velike Britanije, Avstrije, Češke, Makedonije, Švice in ZDA (*Pečnik 1994: 6–7*). Leta 2000 si je v Cerkljah ob Krki največjo slovensko letalsko prireditev ogledalo že več kot 100.000 obiskovalcev, ki so uživali v atraktivnih nastopih tujih akrobatskih skupin. Pri finančni podpori dogodka so SV pomagala nekatera ugledna slovenska podjetja (Petrol). Leta 2002 so si obiskovalci lahko ogledali helikopterje Bell-412 slovenske vojske, letala Pilatus SV, Mig 21 hrvaške vojske, letali F-16 iz Natovega oporišča v Avianu in letali Saab-draken avstrijske vojske. Največ zanimanja je bilo za ameriški helikopter CH-53, ki lahko poleti s kar 50 vojaki. Miting je bil organiziran v sodelovanju z Alpskim letalskim centrom iz Lesc (*Pišlar 2002a: 3*). V tem istem letu je slovensko vojaško letalstvo³ praznovala deseto obletnico nastanka.

Na vseh letalskih mitingih nastopa državna padalska reprezentanca na čelu z našo najuspešnejšo padalko Ireno Avbelj. Tudi sicer velja padalstvo za eno najuspešnejših športnih disciplin SV, na zadnjem svetovnem vojaškem padalskem prvenstvu je namreč padalska reprezentanca SV osvojila kar 5 kolajn.

Takšne prireditve so zelo dobrodošle tudi za letališča, na katerih se odvijajo. Na letališču Cerklje ob Krki se pripravlja velik projekt širitve civilno-vojaškega letališča, ki naj bi do leta 2012 postalo osrednje letališče SV. Namenjeno bo opravljanju nalog podpore države gostiteljice v okviru zavezništva, v ta namen bo tudi Nato prispeval skoraj polovico sredstev (38 milijonov EUR), potrebnih za izvedbo projekta. V okviru MO bo na letališču dodatno

³ Vojaško letalstvo je razdeljeno na tri enote, in sicer 15. helikopterski bataljon s sedežem na Brniku ter letalsko šolo in letalsko bazo s sedežem v Vojašnici Cerklje ob Krki (*Interneta.net*, 7).

zaposlenih okrog 400 pripadnikov SV, v civilnem delu pa bo kar 2000 delovnih mest, kar je nesporno pomembna pridobitev za to območje Slovenije (*N. a. 2007a: 2*).

3.3.2 Obiski tujih vojaških ladij

Od osamosvojitve naprej v Luko Koper pripluje precej tujih vojaških ladij, ki žal niso vedno dostopne tudi civilni javnosti. Obiski vključujejo ogled ladij za najvišje politične predstavnike, občasno ogleda za predstavnike SV, člane slovenske častniške organizacije, za predstavnike množičnih občil, v določenih urah pa tudi za obiske vseh prebivalcev Slovenije, ki si želijo ladjo ogledati.

Dodatno so v okviru obiskov organizirani izleti za posadke na obalo in v notranjost države, športna tekmovanja in druge vrste stikov⁴ (humanitarne akcije, koncerti idr.) (*Žabkar 1996 b: 22*).

Tiste ladje, ki so odprte za vse obiskovalce, pritegnejo veliko število Slovencev, naključne turiste in obiskovalce Luke Koper.

Na splošno velja, da lahko vojaške ladje v miru neomejeno obiskujejo druge države, nenapovedano po vseh morjih in oceanih (tako kot trgovske ladje), z manjšimi omejitvami glede uporabe helikopterjev in letal ter plovbe skozi teritorialna morja držav. Zaradi te fleksibilnosti so idealen element diplomacije, t. i. gunboat diplomacije (javno razkazovanje namenov države, ki s floto ali posamezno ladjo razpolaga). Obiski vojaških ladij ZDA v slovenskem pristanišču po osamosvojitvi so bili »prikazani« kot dokaz, da ZDA podpirajo pomorske interese Slovenije in da z obiskom eksplicitno potrjujejo slovensko suverenost nad Piranskim zalivom, katerega razmejitev še danes ni urejena (*Žabkar 1996a: 26–27*).

V Tabeli 1 so prikazani obiski vojaških ladij od leta 1992 naprej. Tabela je vir analize revij Slovenska vojska in Obramba, iz nje pa je razvidno, kdaj in iz katerih držav so ladje priplule in ali si jih je lahko ogledala civilna javnost.

⁴ Poveljniška ladja ameriškega 6. ladjevja je bila v Kopru že tretjič. Del mornarjev je sodeloval v nekaterih humanitarnih akcijah na naši obali, in sicer v akcijah v koprskem in izolskem domu upokojencev, izolskem Rdečem križu in mladinskem okrevališču na Debelem rtiču, koprška dvorana Bonifika pa je bila prizorišče dobrodelnega koncerta orkestra 6. ladjevja, izkupiček so namenili koprskemu Rdečemu križu (*Kumtarič 2000: 3*).

Tabela 3.3.2.1 : Analiza obiskov vojaških ladij v Sloveniji (ali njeni bližini)

KRAJ	LETO	DRŽAVA izvora	IME ladje	TIP ladje	MESEC obiska	OBIŠKOVALCI
Trst	1992	ZDA	Saratoga	letalonosilka	oktober	N, F
Trst	1992	ZDA	John F. Kennedy	letalonosilka	november	N
Trst	1993	Velika Britanija	Ark Royal	letalonosilka	marec	N
Koper	1994	Francija	Commandant de Pimodan	fregata	okt.-nov.	N, F, SV, VSI (2000 obisk.)
Koper	1995	ZDA	Robert G. Bradley	fregata	marec	N, F, SV, VSI (4000 obisk.)
Koper	1995	ZDA	Dallas	patruljna-reševalna	julij	N, F, SV, VSI (2000 obisk.)
Koper	1995	ZDA	La Salle	poveljniška	oktober	N, F, SV, VSI
Koper	1995	ZDA	Boone	fregata	december	N, F, SV, VSI
Koper	1995	Francija	Commandant de Pimodan	fregata	okt.-nov.	N, F, SV, VSI (2000 obisk.)
Koper	1995	Velika Britanija	HMS Boxer	fregata	september	N
Koper	1995	Francija	Enseigne de Vaisseau Jacoubet	fregata	november	N
Koper	1996	ZDA	Barry	rušilec	april	N, F, SV, VSI
Koper	1996	ZDA	Mitscher	rušilec	avgust	N
Koper	1997	Turčija	Yavuz	fregata	feb.-mar.	N, F, SV, VSI
Koper	1997	Italija	Sagittario	fregata	maj	N, F, SV, VSI
Koper	1997	ZDA	John F. Kennedy	letalonosilka	junij	N, F, SV, VSI (11.500 obisk.)
Koper	1997	Španija	Numancia	fregata	julij	N
Koper	1997	Velika Britanija	Cambeltown	fregata	oktober	N
Koper	1997	Francija	La Motte Picquet	fregata	december	N, F, SV, VSI (nekaj 100 obisk.)
Koper	1997	ZDA	La Salle	poveljniška	?	?
Koper	1998	Turčija	Fatih	fregata	marec	N
Koper	1998	Španija, Nemčija, Grčija, Italija, Nizozemska, Turčija, VB, ZDA	Canarias, Rheinland Pfalz, Macedonia, Espero, Van Speijk,	Natove sile za hitro posredovanje – 1 rušilec, 7 fregat	junij	N, F, SV, VSI

			Karadeniz, Cardiff, Simpson			
Koper	1998	Francija, Italija, Španija, Portugalska	?	Skupina ladij »Euromarfor«	junij	?
Koper	1998	Francija	La Motte Picquet	fregata	julij	N, F, SV, VSI
Koper	1999	Francija	La Motte Picquet	fregata	julij	N, F, SV, VSI
Koper	1999	ZDA	Littlehales	Ladja za merjenje globine morja	sept.-okt.	brez obiskovalcev
Koper	2000	ZDA	La Salle	poveljniška	jan.-feb.	N
Koper	2000	Italija	San Marco	amfibijsko- desantna l.	marec	N, SV
Koper	2000	Francija	Premier Matre L'Her	fregata	maj	?
Koper	2000	ZDA	Austin	amfibijsko – desantna l.	avgust	N
Koper	2000	ZDA	Cole	rušilec	september	N, SV
Koper	2001	ZDA	Norfolk	podmornica	april	N
Koper	2001	Francija	Jean Bart	fregata	julij	N, F, SV, VSI
Koper	2001	ZDA	Typhoon	obalna patroljna	avgust	?
Koper	2001	Grčija	Lesbos Rodos	amfibijsko desantni ladji	avgust	SV
Koper	2002	ZDA	The Sullivans	rušilec	julij	N, F, SV (+ druž.)
Koper	2002	Turčija Grčija Španija Nemčija Italija	Sokullu Mehmetpasa, Egnez, Evniki, Numana, Turia, Weiden	Mine countermeasures force Southern Europe – NATO	februar	brez obiskov
Koper	2002	ZDA	Apache	vlačilec	marec	N, SV
Koper	2002	ZDA	Shreveport	amf-desantna l.	marec	N, SV
Koper	2002	ZDA	The Sullivans	rušilec	julij	N, SV
Koper	2002	ZDA	Mahan	rušilec	julij	N, SV
Koper	2002	Italija	Corsaro II	jadrnica	avgust	N, SV
Koper	2002	ZDA	La Salle	poveljniška	avgust	N, SV

Koper	2002	ZDA	Tortuga	amf.-desantna l.	avgust	N, SV
Koper	2002	ZDA	George Washington	letalonosilka	oktober	N, F, SV
Koper	2003	ZDA	Harry S. Truman	letalonosilka	jan.-feb.	N, F, SV, VSI
Koper	2003	Italija	Vittorio Veneto	?	junij	?
Za leto 2004 nisem našla podatkov – Revija SV ne poroča o nobenih obiskih vojaških ladij						
Za leto 2005 nisem našla podatkov – reviji SV in Obramba ne poročata o obiskih vojaških ladij						
Koper	2006	Francija	Vesseau	minolovec	april	SV
Za tekoče leto ni relevantnih informacij						

(Povzeto po revijah Slovenska vojska in obramba)

Legenda:

N – novinarji

F – funkcionarji

SV – pripadniki SV

VSI – širša javnost oz. kdorkoli želi

? – ni podatka oz. nisem našla informacij

Iz tabele lahko razberemo, da so tuje vojaške ladje v letih takoj po osamosvojitvi do leta 1994 obiskovale pristanišče v Trstu, kjer obiskov širše javnosti, razen novinarjev, ni bilo. Po mednarodno potrjenem statusu Slovenije so obiski tujih ladij postali številčnejši, največ ladij je priplulo v Luko Koper leta 2000 (16), sledita leti '95 in '97 (7). Največ jih je prišlo iz ZDA (v času vojne na območjih Jugoslavije so imele zadolžitve v Sredozemlju ali Jadranu), sledi Francija in države članice Nata. Francoska fregata je bila sploh prva tuja ladja, ki se je zasidrala v slovenskem morju. Večinoma nas obiskujejo fregate, sledijo poveljniške ladje, obiskala nas je jedrska podmornica, največ zanimanja javnosti pa je pritegnila ameriška letalonosilka J. F. Kennedy junija 1997, ki si jo je lahko ogledal kdor koli je želel. Število dovoljenih obiskov ladij upada, še posebej na ameriških ladjah, zaradi morebitnega terorističnega ogrožanja ladij. Z večjo politično stabilnostjo Balkana je število obiskov tujih ladij upadlo.

Letalske prireditve in obiski tujih vojaških ladij v slovenskih ozemeljskih vodah vedno pritegnejo veliko število obiskovalcev, kar lahko SV izkoristi za uspešno predstavitev prvenstveno svojih letalskih in pomorskih enot. Z demonstracijo opreme sil zveze Nato, ki v

tovrstnih predstavitev sodelujejo, verjetno vplivajo na vprašanje smisla obstoja lastnih zračnih in pomorskih sil SV za namen obrambe zračnega in obalnega prostora Slovenije in tako dajejo veljavo kolektivni obrambi. Menim pa, da bi legitimnost obstoja teh vojaških enot lahko bolj poudarili skozi vidik reševanja in gašenja – torej skozi akcije civilne obrambe in zaščite.

3.4 Dejavnosti za pridobivanje kadrov in oglaševanje vojaškega poklica

Odločitev o profesionalizaciji SV leta 2002, katere rezultat je ukinitve naborniškega sistema popolnjenja oboroženih sil leta 2003, je prinesla največjo in najbolj temeljito reorganizacijo na več ravneh. Poleg profesionalne kariere in pogodbene rezervne sestave tako SV ponuja še možnost prostovoljnega služenja.

Pridobivanje kadrov je vedno bolj zahtevna naloga, ki terja popoln proces promocije, pridobivanja in izbora, izobraževanja in usposabljanja, zadrževanja v službi, dobrih delovnih pogojev in skrbi za pripadnike vojske, skrbi za drugo kariero nekdanjih pripadnikov po odhodu iz vojaške službe ter oblikovan pokojninski in zdravstveni sistem (*Anželj 2005: 119*). V ta namen je na podlagi sklepov Vlade RS nastal projekt PROVOJ – poklicna vojska. V okviru projekta deluje OPK – oddelek za pridobivanje kadra (organizacijska enota Generalštaba SV), ki skrbi za promocijo vojaškega poklica, pridobivanje in zaposlovanje kadra v stalni in pogodbeni sestavi ter za predstavljanje prostovoljnega služenja vojaškega roka v javnosti. Te skupine zagotavljajo neposreden stik vojske s civilnim okoljem.

Cilj promocije je:

- splošno javnost sproti obveščati o doseženi stopnji popolnjenosti,
- v javnosti skrbeti za ugled Slovenske vojske in zaupanje vanjo,
- s promocijsko dejavnostjo seznanjati ciljne skupine z možnostjo za službo v SV.

Usmerjena je k 8. in 9. razredu devetletke, srednješolcem, študentom, brezposelnim in zaposlenim. Na lokalni ravni se uporabljajo predvsem množična informativna občila, aktualni so tudi sejmi, razne prireditve in dnevi odprtih vrat v vojašnicah (*Anželj 2005: 126*). V lanskem letu (2006) so skupine za pridobivanje kadra predstavljale vojaški poklic na 107 osnovnih in 34 srednjih šolah, kjer so se z vodstvom šole lahko dogovorili o predstavitev (*Šket–Jarm 2007a: 19*). V letu 2003 so obiskali 546 osnovnih in 141 srednjih šol, v letu 2004 pa 167 osnovnih ter 110 srednjih šol (*Pišlar 2004b: 14*).

Čeprav je bilo obvezno služenje vojaškega roka ukinjeno, mora MO po zakonu o vojaški dolžnosti voditi evidenco vojaških obveznikov. Fante, ki v tekočem letu dopolnijo 18 let, povabijo na izpostave uprav za obrambo in jih seznanijo z možnostmi prostovoljnega služenja vojaškega roka (glej prilogo A), pogodbenega opravljanja vojaške službe v rezervni sestavi (glej prilogo B) in možnostmi zaposlitve v SV (glej prilogo C). Povabijo tudi starejše generacije in skupaj z vabilom pošiljajo zloženke in promocijsko gradivo SV, lansko je bilo v znamenju slogana »ODTRGAJTE SE OD RUTINE« (glej prilogo D).

Zanimiva prireditev, ki pritegne predvsem mlajšo publiko, je tudi vsakoletna Študentska arena na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, kjer je SV s svojimi predstavitvami pritegnila največ obiskovalcev in dobila nagrado organizatorja. Samega dogodka naj bi se udeležilo približno 30.000 obiskovalcev, veliko mladih je izrazilo zanimanje za vojaški poklic in predstavitev SV (*Kragelj 2003: 14*).

V letošnjem letu je za promocijo SV in vojaškega poklica namenjenih približno 540.000 EUR, s katerimi bo GŠSV izbral agencijo, ki bo poskrbela za celostno podobo in oglaševalske spote (*Šket-Jarm 2007b: 10*).

V letu 2004 je bila agencija izbrana na javnem natečaju za pripravo strategije in izvedbo oglaševalske akcije za promocijo zaposlovanja v Slovenski vojski. Agencija Studio Marketing JWT, ki je na natečaju zmagala, je pripravila gradivo za 40-sekundni televizijski oglas in dve krajši, 20-sekundni različici oglasa. Promocija je potekala pod sloganom »V SLUŽBI DOMOVINE« (*Šket-Jarm 2004a: 22*). MORS je za oglaševanje namenil 66 milijonov tolarjev (v ceni je vključen tudi zakup oglasnega prostora). Reklamna kampanja je bila usmerjena na tri ciljne javnosti, na mlade od 18. do 25. leta starosti, na njihove starše ter nekdanje pripadnike stalne sestave SV. Komunikacijski cilji naj bi povečali zavedanje o obstoju nove poklicne vojske v Sloveniji, spodbudili zanimanje mladih za zaposlitev v Slovenski vojski, spodbudili ciljno javnost za pogodbeno rezervo in prostovoljno služenje vojaškega roka ter povečali ugled SV in poklica vojaka. Vodilna ideja je bila, da je vojska v Sloveniji po ukinitvi obveznega služenja vojaškega roka služba, vojak pa poklic. V akciji so želeli poudariti prednosti vojaškega poklica, pri čemer so ustvarjalci kampanje poudarili domoljubno komponento in pomen tega poklica za širšo družbo. Da bi bila akcija kar najbolj uspešna, so ob upoštevanju posebnosti ciljne skupine pri agenciji pripravili nekatera dodatna komunikacijska orodja, kot so brezplačne razglednice feliks in oglasi na straniščih (*Grmek 2004a: 15*). Zloženke v prilogi, so delno rezultat te oglaševalske kampanje.

Oglaševanje je potekalo po televiziji, v tiskanih množičnih občilih, kinematografih in številnih lokalih po vsej Sloveniji. V TV-oglasu je vojaški poklic predstavljen skozi prizore iz vojaškega življenja, ki razkrivajo dinamiko, izzive, samopotrjevanje, vzdržljivost, odgovornost, človekoljubje in nacionalni ponos. TV-oglas prikazuje vojaško službo kot vsako drugo, hkrati pa poudarja njeno svojevrstnost, zahtevnost in odgovornost ter posebno vlogo v družbi. Serija štirih tiskanih oglasov in plakatov je dopolnila v TV-oglasu načrtano vsebino in poudarila prednosti vojaškega poklica (sodobna tehnologija, motivirana ekipa, možnosti napredovanja, dinamično okolje ...), hkrati pa podala dodatne informacije (internet, brezplačna telefonska številka, informacijske pisarne). TV-oglas je bil 68-krat objavljen na treh TV-mrežah, ki pokrivajo nacionalno ozemlje: na TV Slovenija, na POP TV in na Kanalu A. Skupno pa kar 100-krat v najbolj gledanih terminih televizijskih oddaj. Časopisni oglas je bil objavljen v Maturantki, prilogi Dela za srednješolce, Bon žuru, študentskem časopisu, Frki, študentskem mesečniku, Mladini, tedniku Polet, tedenski prilogi Slovenskih novic, Premieri, reviji o filmu, za dopolnitev oglaševanja v kinocentrih. V kinocentrih Kolosej v Ljubljani, Mariboru in Kopru ter Planetu Tuš v Celju in Novem mestu se je oglas odvrtel 150-krat. Na 300 lokacijah po Sloveniji so bile v lokalih na voljo kartice Felix (39.000 kosov). Prepoznavni in drugačni so bili predvsem WC-oglas (v javnih straniščih).

Poleg tega je bila izdana publikacija V službi domovine, ki je namenjena obveščanju primarne in sekundarne javnosti, zato so v njej podrobneje predstavljene prednosti vojaškega poklica in osnovne informacije o vsebinah, ki primarno ciljno skupino najbolj zanimajo: pogoji za zaposlitev, višina plače in drugih prejemkov, usposabljanje itn. Dosegla naj bi sekundarno javnost, starše, sorodnike in vse, ki ne uporabljajo interneta. Temu sta namenjeni tudi drugi dve zloženki – Spoznaj svoje meje in Odrčaj se od rutine (glej prilogo D). Dodatno so delili promocijska darila za različne ciljne skupine - majice za ženske in moške s sporočili, kape, trakove za na roko, kompase ter torbice. Vsa darila so bila zasnovna v enakem tonu kot druga komunikacijska sredstva akcije (*Marčič 2005: 8–11*).

V času intenzivnega oglaševanja se je povečal tudi obisk na spletnih straneh Slovenske vojske, ki so bile v letu 2005 nagrajene za najboljšo spletno stran. Sama kampanja je bila trikrat nagrajena na slovenskem oglaševalskem festivalu SOF istega leta.

Kljub temu se v Slovensko vojsko še vedno ne prijavi zadostno število kandidatov, zato lahko v množičnih občilih spremljamo intenzivne razprave o znižanju kriterijev za sprejem v

vojaško službo, kar postaja tudi praksa v tujini. Sčasoma lahko takšni ukrepi pripeljejo do slabše kakovosti oboroženih sil in zmanjšanja njihove legitimnosti v družbi.

3.5 Slovenska vojska in mediji

Ogromno poročanja o aktivnostih SV se odvija s pomočjo različnih medijev. Za najpomembnejšega velja televizija, sledijo ji internet, tiskani mediji in radio.

Obstajajo vojaški in civilni mediji – diplomsko delo je plod analize večinoma vojaških medijev, saj je v civilnih medijih informacije skorajda nemogoče zaslediti. Prav tako je v slovenskem medijskem prostoru v povezavi s SV lažje zaslediti senzacionalistične informacije kot pa pozitivno poročanje o aktivnostih SV. Zato je nujno, da ima vojska svoje medije za posredovanje informacij, ki jih uporablja tudi za promocijo.

V ameriški raziskavi *The Elite Media and the Military-Civilian Culture Gap* sta Wiegandova in Paletz raziskovala poročanje treh elitnih ameriških časopisov in treh vojaških časopisov v 6-mesečnem obdobju konec leta 1998 in ugotovila, da časopisi (poleg popularne kulture – filmov ...) pomembno oblikujejo mnenje civilne in vojaške javnosti. Škandali, prevare, geji in ženske so najbolj zaželeni teme. Ugotovila sta tudi, da večina civilistov ne spremlja vojaških medijev, če nimajo v vojski zaposlenega katerega od družinskih članov (*Wiegand, Paletz 2001: 16–17*).

Pri nas se je pred ustanovitvijo Oddelkov za pridobivanje kadra (v Sloveniji jih deluje 8 s skupno 43 pripadniki – v Ljubljani, Celju, Kranju, Murski Soboti, Mariboru, Novem mestu, Novi Gorici in Postojni) SV predstavljala javnosti tudi s filmi in na množičnih shodih, ko so fantje določenih območij odhajali na obvezno služenje vojaškega roka. Prva filmska predstavitev SV, njenih idejnih in organizacijskih temeljev, posameznih rodov, služb in posebnosti je trajala 25 min – film *Slovenska vojska*. Nastal je v letu 1993 in je zgoščeno predstavil junijsko-julijsko vojno 1991, ugovor vesti in možnosti civilnega služenja vojaškega roka, slovenske običaje ob odhajanju mladih fantov na nabor, vojašnice in potek sprejema novih obveznikov (zdravniški pregled, striženje) ter MORS in njegov izobraževalni center (*N. D. 1993: 19*).

TV-studio Ministrstva za obrambo⁵ je posnel ogromno filmskega gradiva o SV, poučnih reportaž (sklop oddaj Znamo-zmoremo) in dokumentarnih filmov kot na primer Orientacija, Da nam bo lažje na pohodu, Ko nam preti nevarnost, Kako preživeti pozimi (I. in II. del), Preživetje ob ognju, Uporaba plezalne vrvi, Zaščita pred plazovi, Duhovna oskrba v Slovenski vojski idr. Film Kako preživeti pozimi je bil celo nagrajen s prvo nagrado na festivalu vojaških filmov v kategoriji filmov za usposabljanje leta 2005 (*Podgoršek 2005: 21*).

MORS se premalo zaveda možnosti, ki jih ponuja TV-studio MO pri promoviranju Slovenske vojske ali pa ne zna izkoristiti njegovih ustvarjalnih zmogljivosti. Kakovostnega filmskega gradiva o Slovenski vojski je v arhivu MO dovolj, treba je samo poiskati ustrezne poti do javnosti (*Malovrh 2005: 35*).

Zadnji med posnetimi filmi je dokumentarno-igrani film o prebegu z gazelo; drugi dan osamosvojitvene vojne leta 1991 sta pilot Jože Kalan in tehnik letalec Bogo Šuštar s helikopterjem gazela prebegnila iz JLA k Teritorialni obrambi. 50-minutni film prikazuje razmere in dogajanje v helikopterski enoti JLA na Brniku pred vojno ter pobeg in dogodke, ki so se zgodili po tem. Predvajan bo tudi na TVS (*Šket-Jarm 2007c: 34*).

Glede pojavljanja SV na TV Slovenija je bila v zadnjih letih bolj aktualna oddaja Ščit, ki je bila na sporedu vsak zadnji torek v mesecu in je predstavljala vsebine s področja nacionalne varnosti, Slovenske vojske ter sistema zaščite in reševanja. Na oddajo so nas med študijem obramboslovja opozorili tudi predavatelji na naši fakulteti, saj je obravnavala tekočo problematiko, s katero smo se srečevali na predavanjih.

SV oz. 10. MOTB se je predstavila v resničnostnem šovu Bar 1 (komercialna televizija POP TV), kjer so kasnejšemu zmagovalcu oddaje predstavili delovanje in zadolžitve brigade ter ga preizkusili v nekaterih tipičnih vojaških testih. Zanimivo je delovala tudi predstavitev vojakinje, ki je sodelovala v resničnostnem šovu Sanjski moški, saj so jo kamere posnele tudi na njenem delovnem mestu v 18. RKBO. Tovrstna odprtost SV je delovala zelo pozitivno in prijazno.

⁵ TV-studio MO je bil ustanovljen leta 1980 v Poljčah, da bi snemal učne filme in drugo gradivo za izobraževanje v Centru za obrambno usposabljanje. Na začetku je sodeloval z zunanjimi sodelavci, predvsem z RTV Slovenija. Po osamosvojitvi je začel dokumentirati dogodke na področju obrambnega sistema ter pripravljati promocijsko gradivo in učne vsebine, v sodelovanju s TV Slovenija pa je posnel sto informativnih oddaj Pripravljeni (začetek predvajanja januar 1998 – vsakih 14 dni), na podlagi prispevkov za to oddajo so nastajali že omenjeni učni filmi. Lani so začeli z izdajo filmov na DVD-jih (*Podgoršek 2005: 21*).

Prav tako pripomorejo k promociji SV aktualne informacije o pomembnih dosežkih pri njenem delovanju v javnem življenju. Ko so pripadniki Slovenske vojske v okviru mirovne misije Euforja v Bosni in Hercegovini z izjemno humanitarno akcijo rešili življenje dvema tamkajšnjima prebivalcema, tega dogodka slovenska javnost žal skoraj ni opazila, čeprav bi ga lahko zelo učinkovito izkoristili v promocijske namene SV. Take zamujene priložnosti niso dobre za prepoznavnost Slovenske vojske. Hitre in aktualne informacije so za promocijo bistvene (*Malovrh 2005: 35*).

V javnosti je v času nastajanja diplomskega dela (marec 2007) zelo aktualno odhajanje vojakov profesionalne sestave zaradi neugodnih delovnih pogojev. Vlada RS je pripravila predlog zakona o ureditvi službe v SV, ki naj bi urejal delovanje vojaške organizacije, plače in napredovanje vojaških uslužbencev. V skladu s predlogom⁶ naj bi imela Slovenska vojska tudi svoj kodeks etike. Minister za obrambo Karel Erjavec je poudaril, da vojaki niso "klasični" javni uslužbenci. Pogodbe imajo za pet ali deset let. Po 45. letu starosti ne morejo biti več vojaki Slovenske vojske in jim je po tem letu starosti treba zagotoviti nove možnosti za vključitev v civilno življenje (*Internet 8*).

Zelo odmevno je bilo tudi poročanje o več kot 400 praznih stanovanjih v Ljubljani v lasti MORS in o domnevnem spolnem nadlegovanju dveh vojakinj v vojašnici Kranj. Tovrstne težave slabo vplivajo na javno podobo SV in dodatno otežujejo popolnjevanje profesionalne in rezervne sestave OS. Iz navedenega je razvidno, da slovenski mediji z izjemo strokovnih revij poročajo največ o trenutno aktualnih političnih temah, povezanih s SV, ki največkrat ne krepijo pozitivne podobe SV.

⁶ Predlog ureja osnove za ustrežnejše plačevanje poklicnih pripadnikov Slovenske vojske, ureja področje pomoči pri prehodu v civilne poklice po prenehanju vojaške službe (z refundacijami prispevkov civilnim delodajalcem od 3-5 let in samozaposlovanjem). Razdelani so načini opravljanja nalog SV (sicer določene v zakonu o obrambi) in temeljni odnosi v vojaški službi. Predlagani zakon naj bi uveljavil avtonomen štipendijski sistem za vojsko, potrjevanje vojaških izobraževalnih programov, poklicnih standardov ter preverjanje in potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij za vojsko. Sistemsko ureja obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje za pripadnike in ureja vse dele celostne skrbi za pripadnike med vojaško službo in po prenehanju vojaške službe (zdravstveno, psihološko in socialnovarstveno oskrbo, pravno pomoč in svetovanje ter religiozno duhovno oskrbo) (*Internet 8*).

4. DEJAVNOSTI SLOVENSKE VOJSKE NA PODROČJU ŠPORTA

Drugo zelo obsežno področje, kjer lahko največkrat zasledimo pripadnike SV, je šport. Največ literature izhaja prav iz omenjenega področja. Okvirno bom predstavila izvor in razvoj športne enote SV, discipline, s katerimi se športniki ukvarjajo, in prireditve, na katerih sodelujejo kot tekmovalci ali kot soorganizatorji.

Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje (PDRIU) organizira in izvaja vojaško izobraževanje in z njim povezano usposabljanje v Slovenski vojski. Od preoblikovanja in združitve nekdanjega Centra vojaških šol ter Delovne skupine za doktrino in razvoj skrbi tudi za razvoj programov vojaškega izobraževanja in usposabljanja ter znanstvenoraziskovalno delo na področju vojaške znanosti in doktrin, s tem pa za neposredno uvajanje novega vojaškega znanja skozi šolski sistem v prakso. Sedež poveljstva je v Vojašnici Šentvid v Ljubljani, kjer delujejo še Center za doktrino in razvoj (CDR), Šola za častnike (ŠČ), Vojaški muzej (VM), Športna enota (ŠE) ter poveljstvo Šole za tuje jezike (ŠTJ) (*Internet 6*).

Športna enota ima sedež v Vojašnici Šentvid, njeni začetki pa segajo v leto 1991, ko so se pri takratnem vodu vojaške policije zaposlili nekateri vrhunski športniki (Rajmond Debevec, Jožko Kavalarič, biatlonci Ožbolt, brata Velepec, Grajč, Lekan). Nastala je športna četa, leta 1996 je prerasla v športno enoto, ki na podlagi sporazuma med Ministrstvom za šolstvo in šport ter MORS zaposluje vrhunske športnike. Od leta 1997 je v njej zaposlenih približno 40 športnikov.

Pripadniki enote so se postopoma vključevali v usposabljanje in promocijo Slovenske vojske, v vseh teh letih pa tudi uspešno nastopajo na največjih vojaških in civilnih tekmovanjih. Slovenska vojska ima 14 vojaških športnih reprezentanc, tekmovalne panoge so: alpinizem, atletika, alpsko smučanje, biatlon, judo, kolesarstvo, lokostrelstvo, orientacijski tek, padalstvo, peterboj, plavanje, smučarski tek, strelstvo in triatlon (*Internet 9*).

Nesporno drži, da je v športu mnogo prvin, ki so pomembne za slehernega vojaka in častnika. Prav tako šport doprinese k mirotvornosti in prijateljskemu sodelovanju med različnimi

armadami. Redna telesna vadba, udeležba na športnih tekmovanjih in preverjanje gibalnih sposobnosti omogočajo doseganje višje stopnje gibalnih sposobnosti, obenem pa se z njimi blažijo negativni vplivi hitrega in stresnega načina dela ter življenja. Telesna vadba je vedno bolj pomembna tudi v SV, saj se zavedajo, da je prav telesna aktivnost eno od najpomembnejših in temeljnih sredstev za uspešnejše ter bolj kakovostno opravljanje nalog SV v vojni in miru (*Pišlar 2004a: 12*).

A vedno ni bilo tako. Skozi razvoj in pri preoblikovanju iz TO se je Slovenska vojska soočala s težavami na vseh področjih delovanja. Tako lahko v člankih revije Slovenska vojska sledimo problematiki na področju športa v SV od leta 1993 naprej.

Med služenjem vojaškega roka so bili mnogi državni reprezentanti zaradi prekinitve treningov posredno oškodovani, zato se je še bolj težilo k sistemski ureditvi statusa športa v vojski. Glavni problem je bil, kako zadostiti zahtevam vojaško-strokovnega usposabljanja in hkrati omogočiti zadostno in kakovostno športno vadbo in nastopanje na tekmovanjih. Svojevrsten problem je lahko tudi zagotavljanje ustrezne prehrane, ki je v določenih športnih panogah specifična. Dodatne težave so bile med drugim pri usklajevanju delovnega časa v okviru delovnega časa celotnega vojaškega kolektiva, pri obravnavi športnikov znotraj vojaških enot kot privilegirancev (*Kavar 1993: 13*).

Poveljniška struktura takrat še TO se je zavedala, da je treba tudi v vojski na področju športa delovati profesionalno in za začetek postaviti normativne temelje za dolgoročne perspektivne rešitve, ki bi uredile področje pogojev služenja vojaškega roka, priprav in tekmovanja vojakov - vrhunskih športnikov. Znotraj samih enot se je pojavilo zanimanje za športno vzgojo, vendar zanjo ni skrbel nihče. Referent za šport je bil le v učnih centrih, potrebovali pa so osebo za šport v vsaki četi. To je pomenilo, da bi moral štabni poveljnik za športno vzgojo voditi in izvajati 160 ur športne vzgoje v bojni enoti ali učnem centru in bi zato moral imeti tudi ustrezno znanje na področju osnov športnega treniranja, psihologije športa, medicine športa, vsebine športne vzgoje v TO (praktično in teoretično), disciplin vzdržljivosti (orientacijski pohodi, tek, kros, vzdržljivostni tek) in borilnih veščin, plavanja ter smučanja. Četne poveljnike bi vodili referenti za šport, ki bi skrbeli tudi za tekmovanja vojaških obveznikov in stalne sestave ter za rekreacijo in testiranje stalne sestave (*Retej 1993: 13*).

V vojski naj bi se razvijale predvsem športne panoge, ki veljajo za vojaške discipline, kot so vojaški peterboj, padalstvo, biatlon, strelstvo in orientacija.

Razvoj, načrtovanje, organiziranje in izvajanje športnih aktivnosti v SV je danes določeno z Direktivo za šport (sprejeta 24. 12. 1998). Glavni cilj direktive je povečanje psihofizičnih sposobnosti pripadnikov SV, saj je redna telesna vadba temeljno sredstvo za doseganje višje ravni bojne pripravljenosti SV. Z zmanjšanjem utrujenosti in izboljšanjem koncentracije vpliva na splošno počutje, odpravlja vplive stresnih dejavnikov, zmanjšuje razdražljivost in povečuje odpornost organizma.

Šport v SV obsega široko področje od redne športne vadbe, športne vzgoje, preverjanja gibalnih sposobnosti, športnih tekmovanj, mednarodnega športnega sodelovanja, vrhunskega športa do analitične in raziskovalne dejavnosti, informiranja javnosti o športu in športnikih v vojski, usposabljanja in izobraževanja športnih vsebin ter športa za vse⁷.

Redna športna vadba, ki poteka v poveljstvih in enotah SV na podlagi mesečnega načrta izobraževanja ter usposabljanja, obsega kondicijske pohode, katerih vsebina je običajno dopolnjena z vsebinami vojaške topografije, orientacije in prve medicinske pomoči ter z drugim vojaškim znanjem in veščinami, fitnessom, hojo, vzdržljivostnim ter orientacijskim tekom, borilnimi veščinami ter premagovanjem pehotnih ovir. Predpisana športna vadba v enotah stalne sestave SV traja eno uro na dan med delovnim časom, za poveljstva in Generalštab SV pa dve uri na teden, pri čemer mora biti strokovno vodena, nadzorovana in namenjena predvsem kondicijski vadbi. Med izvajanjem pripravljanih usposabljanj za napotitev na operacije v podporo miru pa se obseg športne vadbe pripadnikov stalne sestave SV poveča, tako da dnevna vadba obsega 90 minut in dodatni dve uri na teden. Pri načrtovanju in izvajanju športnih aktivnosti SV sodeluje s Fakulteto za šport (*Pišlar 2004: 12–13*).

Sicer v izvajanju športa in z njim povezanih aktivnosti SV sodeluje še z Olimpijskim komitejem Slovenije, panožnimi zvezami in klubi, Inštitutom za šport, Ministrstvom za šolstvo in šport, Ministrstvom za notranje zadeve, Ministrstvom za finance – carina itn.

Od začetka nastanka SV so potekala razna tekmovanja med posameznimi vojaškimi pokrajini predvsem v ekipnih športih, kot so košarka, nogomet in odbojka, v lokostrelstvu

⁷ Šport za vse je vseevropsko gibanje, ki povezuje, spodbuja in združuje ljudi ob organizirani rekreaciji. Gre za program, v katerega se vključuje tudi SV, gre pa za dejavnost, ki se izvaja izven delovnega časa (dve uri tedensko + 2 športna dneva letno), njena vsebina pa je poljubna. Usmerjena je v izgradnjo podlage za telesno in duševno zdravje, motiviranje in socializiranje, večjo delovno storilnost, kakovostno preživljanje časa. Predstavlja tudi sredstvo za povezovanje vojske s civilno družbo, saj se lahko pripadniki in enote stalne sestave organizirano vključujejo v programe Ministrstva za šolstvo in šport »mesec rekreacije« in v organizirana športna srečanja vojašnic s civilnimi krajevnimi ustanovami (*Tkavc 1999: 88–89*).

in streljanju z različnimi orožji, v raznih mnogobojih, orientaciji, maratonih in tekih. Tekmovanja organizira SV skupaj z lokalno skupnostjo na podlagi dvo- ali večstranskih dogovorov ali v okviru Mednarodnega sveta za vojaški šport (CISM).

Treba je tudi ločiti med športom v vojski, kjer bi imele športno vzgojo obvezno v svojem delovnem načrtu vse enote vojske, in vrhunskim športom v okviru vojske, ki pride z vojsko navzkriž, ko se v procese usposabljanja vključi vrhunski športnik, to pa posledično vpliva na njegove rezultate. Z ukinitvijo obveznega služenja srečamo vrhunske športnike samo še v športni enoti SV, kjer je način dela prilagojen njihovim treningom in tekmovanjem.

Vizija športa v vojski v prihodnje je:

- izboljšati kakovost dela in zagotoviti ustrezno usposobljen kader za šport na vseh ravneh,
- urediti in izboljšati športno infrastrukturo, povečati izkoristek razpoložljivih virov,
- zmanjšati stroške,
- izboljšati strukturo gibalnih sposobnosti vseh pripadnikov stalne sestave SV,
- izboljšati kvaliteto življenja vseh zaposlenih v SV, vzpodbujati občutek pripadnosti SV,
- promovirati SV v RS in tujini s športnimi dogodki,
- povečati motivacijo za športne aktivnosti in s športom motivirati pripadnike SV za druge dejavnosti (*Tkavc 1999: 94*).

4.1 Vrhunski šport v vojski

Z zaposlovanjem vrhunskih športnikov v SV so pridobile predvsem športne discipline, ki medijsko oz. sponzorsko niso dobro podprte. Zato vojska večinoma zaposluje športnike individualnih disciplin, ki so v povezavi z naravo dela v vojski. Osnovni namen zaposlovanja športnikov je zagotavljanje socialne varnosti in drugih pogojev za nemoteno pripravo športnikov na tekmovanja, vendar imajo tudi znotraj vojske obveznosti in usposabljanja, ki se jih udeležujejo v prostem času ali izven tekmovalne sezone.

V začetku so se v športni enoti prednostno zaposlovali tekmovalci, ki so v SV opravljali tudi delo inštruktorjev (*Kuntarič 1993: 13*). Tako se je kot eden prvih zaposlil Rajmond Debevec, naš nauspešnejši strelec, večkratni svetovni prvak in olimpijski zmagovalec. Poleg treningov še tekmuje, zastopa Slovenijo na civilnih in vojaških tekmovanjih ter pomaga pri izobraževanju poveljnikov in vojakov v SV na področju športnega in specialnega streljanja z vsemi orožji, predvsem s puško in pištolo (*Slukan 1995: 11*). Podobno je na področju lokostrelstva deloval Samo Medved, ki je v intervjuju za revijo Slovenska vojska prav poudaril pomen Ministrstva za obrambo pri njegovi športni karieri, kajti (takrat še) TO mu je »zagotovila plačo in čas« (*Šuštaršič 1994a: 28*).

Kot pripravniki so v športni enoti začeli tudi Irena Avbelj, strelec Dušan Žizko, nekaj biatloncev in smučarski tekač Joško Kavalari. Načrtovale so se tudi zaposlitve alpinistov (*Kuntarič 1993: 13*).

Na ta način športniki s svojim znanjem bogatijo SV in dosežajo vrhunske rezultate v svojih disciplinah.

Pri organizaciji športne vadbe je SV iskala zgled tudi v drugih vojskah v tujini. Tako so v okviru programa Vojska vojski že oktobra 1995 povabili na obisk dva častnika ameriške vojske (US Army Physical Fitness School v Ft. Benning - Georgia), da bi predstavili program in organizacijo izobraževanja za inštruktorje kondicijske vadbe. Glavni kondicijski trener v enoti ameriške vojske skrbi za izvajanje predpisanega programa od čete navzdol, njegove glavne naloge pa so: pripravljanje programa za izvajanje kondicijske vadbe in nadzor izvajanja, svetovanje poveljniku dejavnosti tega področja, izvajanje programa kontrole telesne teže, skrb za kondicijsko vadbo poveljevalnega kadra (*Mesarič 1995: 30*). Direktiva za šport je tako nastajala tudi iz izkušenj drugih vojsk.

Aktivnosti, ki jih vojska usmerja v šport, še vedno niso zadostne. Vedeti je treba, da v svetu vojska velja za prvega sponzorja športa. Gradi športne objekte, skrbi za njihovo vzdrževanje, tekmovalci so zaposleni v njej in lahko tam ostanejo tudi po koncu športne kariere (kar je pri nas prej izjema kot pravilo), saj se poleg treningov in tekmovanj ves čas izobražujejo. Pri nas civilne ustanove – razne športne zveze in Ministrstvo za šolstvo in šport vlagajo več v športno enoto kot MORS.

Za primerjavo – v Zvezni republiki Nemčiji je nemška vojska glavna pokroviteljica vrhunškega športa. Vrhunskim športnikom in športnicam zagotavljajo optimalne pogoje za poklicno in športno kariero. Od tega imajo korist vse športne panoge v nemški nacionalni športni zvezi. Posebna skrb je namenjena olimpijskim disciplinam, ki jih vojska podpira v sodelovanju z ministrstvom za notranje zadeve in nacionalno športno zvezo. Danes je v 18 enotah za šport več kot 700 športnikov in športnic, ki tekmujejo v približno 70 športnih disciplinah. Cilj vojske je, zagotoviti športnikom enake možnosti za uspeh na tekmovanjih, kot jih imajo športniki drugih držav, zato jim nudijo:

1. dovolj časa in socialno varnost, da se lahko optimalno pripravljajo na tekmovanja,
2. individualno strokovno oskrbo ob pomoči panožne zveze, še posebej za športnike, ki se pripravljajo na olimpijske igre.

Po dveh mesecih osnovnega vojaškega izobraževanja je 70 % časa namenjenega treningom in tekmovanju, 30 % pa nadaljnjemu vojaškemu izobraževanju. Vojaki zastopajo državo tudi na nacionalnih in mednarodnih vojaških tekmovanjih, znotraj vojske pa tekmujejo v vseh disciplinah, od odbojke do atletike. Najboljši med njimi sodelujejo tudi na civilnih mednarodnih tekmovanjih (*Internet 10*).

SV organizira dve vrsti športnih tekmovanj:

1. športna prvenstva, ki so določena z načrtom in programom,
2. raznovrstna športna tekmovanja ob praznikih in jubilejih, ki jih samoiniciativno organizirajo poveljstva in enote (v času državnih praznikov, ob dnevih enot, delovnih vikendih) (*Kragelj 2002: 24*).

SV pripravlja prvenstvo v veleslalomu in teku na smučeh, prvenstva v vojaškem peteroboju, streljanju s pištolo, orientacijskem teku in triatlonu, tradicionalna športna tekmovanja, kot so

patruljni tek na Pokljuki, tek v Štatembergu ter maraton Military v Logarski dolini, tekmovanja, ki jih organizirajo enote in poveljstva, tekmovanja panožnih športnih zvez ali civilne športne organizacije in klubi, kot so tekmovanja v streljanju, smučanju, padalstvu, plavanju, lokostrelstvu, plezanju in podobno. Najuspešnejši športniki in športnice v letu 2006, zaposleni v Slovenski vojski, so: Irena Avbelj, Uroš Ban, Nejc Brodar, Janez Brajkovič, Tadeja Brankovič, Dolores Čekada, Rajmond Debevec, Borut Erjavec, Helena Javornik, Roman Karun, Andreja Koblar, Lucija Larisi, Petra Majdič, Janez Marič, Tina Maze, David Nagode, Janez Ožbolt, Aljaž Pegan, Tomaž Pirih, Matjaž Poklukar, Lucija Polavder, Nuša Rajher, Jure Robič⁸, Senad Salkič, Domen Vodišek, Maja Sajovic, Raša Sraka in Urška Žolnir. S svojimi vrhunskimi rezultati so pomembno prispevali k ugledu Slovenske vojske (*Internet 13*).

4.2 Športniki na služenju vojaškega roka v TO in kasneje v SV

V letu 2000 pride do sprejetja Pravilnika o služenju vojaškega roka vojaških obveznikov – kategoriziranih športnikov. To so tisti, ki imajo po kriterijih Olimpijskega komiteja Slovenije status športnika:

1. svetovnega razreda,
2. mednarodnega razreda,
3. perspektivnega razreda,
4. državnega razreda,
5. mladinskega razreda.

Tako je bilo vrhunskim tekmovalcem omogočeno tekmovanje in treniranje tudi med služenjem vojaškega roka, saj s sodelovanjem Olimpijskega komiteja Slovenije in MORS pridobijo določene prednosti, kot so npr. treniranje v dopoldanskem času, služenje vojaškega roka v kraju, kjer trenirajo, treningi zunaj vojašnice, 10-dnevna prekinitev služenja zaradi udeležbe na tekmovanjih ... Pravilnik določa tudi, da se morajo vojaki športniki udeleževati vojaških športnih tekmovanj, razen če takrat nastopajo in tekmujejo v državni reprezentanci ali na olimpijskih igrah (*Internet 12*). Pred sprejetjem tega pravilnika se je vsak športnik znašel po svoje.

⁸ Jure Robič velja za najboljšega slovenskega ekstremnega kolesarja, ki je leta 2004 zmagal na eni najbolj "norih" kolesarskih dirk na svetu - Dirki po Ameriki (RAAM). Ciljno črto je prevozil kot prvi in se tako z zlatimi črkami vpisal v zgodovino te vztrajnostne preizkušnje. Robič je namreč za 2.986 milj dolgo pot od San Diega do Atlantic Cityja potreboval 8 dni, 9 ur in 51 minut, kar je najboljši čas v 20-letni zgodovini te dirke. V letu 2003 je bil na RAAM drugi (*Internet 11*).

V izvodih revije Slovenska Vojska lahko do leta 1993–1995 zasledimo nekaj uspešnih športnikov (nekateri so aktivni še danes), ki so služili vojaški rok v TO. Če jih naštejemo le nekaj: Toni Tišler (hokejist), Gregor Cvijič (rokometas), Miro Kocuvan (atlet - tekač), Gregor Čuk (balonar), Samo Gostiša (smučarski skakalec), Mišel Zupančič (voznik relija), Jani Klemenčič (veslač), Dejan Milošević (atlet - skakalec v višino), Matjaž Flajšman (sabljač), Blaž Trupej (igrallec tenisa), Iztok Plevnik (borec – »full contact«), Gregor Sever (balinar), Bojan Kerin (boksar), Andrej Škufca (plesalec) ... Športnike so v intervjujih za revijo Slovenska vojska spraševali, kako služenje vojaškega roka vpliva na njihove treninge in če se lahko udeležujejo tekmovanj. Večinoma so jim omogočili treninge v popoldanskem času, nekateri so dobili prosto celo za priprave v tujini. Večina je bila zadovoljna s prehrano in nastanitvijo, kondicijsko pa so bili dovolj pripravljene za usposabljanje. Nekateri so v času služenja vojaškega roka tekmovali na vojaških tekmovanjih med poveljstvi TO. Skoraj vsi so izrazili zahvalo poveljnikom enot za možnost treninga in tekmovanj. Ker takrat športne enote še ni bilo, je Jani Klemenčič menil, da bi, glede na število uspešnih športnikov v Sloveniji, lahko popolnili športno četo, ki bi delovala v okviru vojske. To kaže na visoko zavedanje slovenskih športnikov, kako pomembna je Slovenska vojska za našo državo in kako bi lahko povezali šport in obrambno institucijo.

S profesionalizacijo SV ostaja v vojski samo športna enota, ki svoje delo opravlja kot pred ukinitvijo obveznega služenja vojaškega roka.

4.3 Udeležba na mednarodnih vojaških tekmovanjih

Prvega vojaškega tekmovanja so se enote TO Slovenije še v okviru Jugoslavije udeležile leta 1991 v Oestersundu na Norveškem, zunaj konkurence. V začetku je na vojaških tekmovanjih sodelovalo 19 držav, kasneje pa 21. Prve discipline so predstavljali zimski športi – biatlon, ki sodi poleg vojaškega peterboja med najbolj privlačne discipline vojaških športnih tekmovanj. Vrhunski športniki so imeli leta 1994 v TO večinoma status inštruktorjev. Na vojaških športnih igrah so lahko nastopali samo aktivni zaposleni pripadniki stalne sestave TO in uslužbenci MORS, vendar je bil zaradi pomanjkanja vrhunskih športnikov sprejet tihi dogovor Mednarodne zveze za biatlon (IBU) in Mednarodnega sveta za vojaški šport (CISM) glede zimskih športov, da lahko nastopijo rezervisti, ki bodo kasneje sprejeti v aktivno službo. Tudi zato je bil interes za urejanje področja športa zelo velik (*Šuštaršič 1994b: 28*).

Maja 1992 so na generalni skupščini v Kairu Slovenijo sprejeli v mednarodno organizacijo, ki združuje vrhunske športnike skoraj vseh vojsk sveta – Mednarodni svet za vojaški šport⁹ (CISM). S tem je SV sprejela tekmovalni sistem te organizacije ter vse pripadajoče dolžnosti in obveze. Tako se je vzpostavil sistem primerjanja rezultatov (pomembno na področju strelstva in drugje), doseženih na nacionalni in mednarodni ravni (*Ognjenovič 1995: 30*).

Slovenska vojska lahko na tekmovanjih sodeluje v okviru CISM ali pa na povabilo organizatorjev tekmovanja na podlagi bilateralnih sporazumov med posameznimi državami. Eno takih tekmovanj je Pokal Miltropa, tradicionalni vojaški nogometni turnir za prehodni pokal polkovnika Jožeta Prvinška, enega od ustanoviteljev turnirja. Glavni namen turnirjev Miltropa je medsebojno spoznavanje pripadnikov oboroženih sil srednje- in vzhodnoevropskih držav. Poleg vojaških ekip na turnirjih Miltropa sodelujejo tudi civilne ekipe, v katerih so običajno predstavniki iz državnih organov ali podjetij pokroviteljev (*Žurman 2005: 33*).

Julija 2007 je SV v sodelovanju s Kolesarskim klubom Adria Mobil iz Novega mesta organizirala prvenstvo SV in policije v cestnem kolesarstvu in regionalno mednarodno kolesarsko dirko CISM 2007, kjer so tekmovalci nastopali v 4 različnih kategorijah (*N. a. 2007a: 31*). Tako so združili mednarodno in državno tekmovanje.

⁹ Mednarodni svet za vojaški šport - znan tudi pod kratico CISM - je mednarodna športna organizacija, sestavljena iz oboroženih sil držav članic. Ustanovljena je bila 18. 2. 1948, da bi s pomočjo sodelovanja oboroženih sil na športnem področju prispevala k svetovnemu miru. Odprta je za vojske vseh držav. Njen namen je razvijati prijateljstvo med oboroženimi silami držav članic in promovirati telesno pripravljenost ter športne aktivnosti. Znotraj organizacije zagotavlja vzajemno tehnično podporo, v imenu solidarnosti in prijateljstva podpira manj privilegirane članice in prispeva k uravnoteženemu in harmoničnemu razvoju vojaškega osebja v vojskah. Moto organizacije je »PRIJATELJSTVO SKOZI ŠPORT«. S 127 članicami je ena največjih športnih organizacij na svetu, priznava jo tudi Mednarodni olimpijski komite. Poleg športa je glavno vodilo organizacije solidarnost in na tem področju stremijo k sodelovanju z drugimi organizacijami, kot so Evropska unija, OZN, Mednarodni olimpijski komite in nacionalne olimpijske zveze, da bi v prihodnosti ustanovili neke vrste mednarodno športno-solidarnostno fundacijo.

Novembra 2006 je Ljubljana gostila 14. letno srečanje evropskega CISM, na katerem so 12 vrhunskim športnikom, uslužbencem SV, podelili dvojno zlato zvezdo CISM – nagrado za njihove vrhunske dosežke na področju vojaškega športa (*Internet 14*).

4.4 Tradicionalna tekmovanja za uslužbence SV

Neodvisno od mednarodnih vojaških iger potekajo znotraj SV tudi tradicionalna tekmovanja, prvenstva SV, prvenstva enot in športne priprave na tekmovanja. Teh se lahko udeležujejo samo pripadniki SV. Prvenstva SV predstavljajo najvišjo raven tekmovanja v SV in so selektivna – za uvrstitev pripadnikov v stalne sestave, v ekipe za mednarodna tekmovanja.

Za udeležbo na teh prvenstvih se na enotah nižje ravni izvedejo predtekmovanja za izbor in sestavo ekip.

Tradicionalna tekmovanja so organizirana z namenom privabiti čim večje število pripadnikov SV. Organizirajo se Partizanske smučine na Cerknem, Memorialni tek Boštjana Kekca, Brajnikov memorial, Tek v Evropo, Tekmovanja v spomin na Dražgoško bitko – po stezah partizanske Jelovice, Pohorske smučine idr.

Odmevno tekmovanje predstavlja vsakoletni tradicionalni maraton Celje – Logarska dolina, na katerem se udeleženci pomerijo v teku na 75 ali 42 km. Organizira ga Društvo maratoncev in pohodnikov iz Celja in velja za evropski pokal ultramaratoncev. Društvo hkrati z 38. VTP iz Celja pripravi tudi vojaški maraton Military. Slovenska vojska kot soorganizator prireditve od leta 1991 poskrbi za tabor na cilju v Logarski dolini, hrano in prhanje za udeležence maratona, sanitetno oskrbo ter varnost ob progi in na cilju. Na vojaškem maratonu je npr. leta 2004 na cilj priteklo kar 405 pripadnikov Slovenske vojske, zaposlenih v upravnem delu MO, njihovih družinskih članov in članov Zveze slovenskih častnikov (ZSČ) ter veteranskih društev, ki so tekmovali na 75, 40 in 15 kilometrov dolgih progah (*Grmek 2004b: 29*).

Večina vojaških tekmovanj ima omejitve udeležbe za civilne tekmovalce. Na tekmovanjih imajo pravico nastopa tako pripadniki GŠSV, poveljstev, zavodov in enot SV, zaposleni v upravah, službah in drugih organih MO, člani organizacij in društev, kot so ZSČ, ZVVS, Sever in podobni, družinski člani zaposlenih na MO in v SV ter upokojenci MO. Nadaljnja razvrščanja po spolu in starosti so odvisna od posameznega tekmovanja.

Najštevilčnejše tekmovanje, na katerem nastopajo samo pripadniki SV, je Tradicionalno prvenstvo SV v športu. Takrat se v različnih disciplinah med seboj pomeri tudi več kot 500 pripadnikov SV. Tekmujejo v vojaškem peteroboju, judu, streljanju s puško in pištolo, v malem nogometu, odbojki, košarki, orientacijskem teku in lokostrelstvu ter triatlonu. V okviru CISM se jim pri določenih disciplinah vsako leto pridruži še nekaj ekip iz tujine (*Pišlar 2005a: 20–21*).

Tekmovanja so motivacija za delo pripadnikov, spodbujajo tekmovalnost med enotami znotraj vojašnice in posledično v celotni SV, krepijo pa tudi medsebojno tovarištvo. Znotraj vojaške organizacije se navadno organizirajo tekmovanja v vojaških veščinah kot so streljanje, lokostrelstvo, orientacija, patroljni teki, smučanje in vojaški mnogoboj. Velikokrat se s strani vojakov in nadrejenih predlagajo tudi igre z žogo – košarka, odbojka in rokomet.

V teh športih se organizirajo tudi tekmovanja v sodelovanju s civilnim okoljem, tekmuje npr. ekipa kakšne vojašnice in ekipa lokalne osnovne ali srednje šole, lokalnih veljakov ali podjetnikov. Tako pride do stika med civilnim in vojaškim okoljem.

4.5 Šport v civilnem okolju in SV

Pogosto se zgodi, da civilne organizacije zaprosijo za pomoč in sodelovanje SV pri organizaciji določenih aktivnosti.

Adventure Race Slovenia, dogodek, na katerem sta tekmovali tudi dve ekipi SV, je v Velenju junija 2005 ob pomoči SV organiziral taborniški rod Jezerski zmaj. Dvaindvajset mešanih ekip iz desetih držav se je na skoraj 270 kilometrov dolgi progi s 26 kontrolnimi točkami preizkusilo v sedmih disciplinah - v pohodništvu, gorskem kolesarjenju, jamarstvu, plavanju, planinarjenju, kajakaštvu ter spuščanju in vzpenjanju po vrvi. Vojaki SV so poskrbeli za prevoz opreme med kontrolnimi točkami, ekipa vojaške zdravstvene enote SV z zdravnico pa za medicinsko oskrbo tekmovalcev. Že pri izvedbi prve tekme leta 2002 so svojo pripravljenost pokazali GŠSV, poveljstvo 1. brigade, vojaška zdravstvena služba in 20. MOTB iz Celja, na vseh dosedanjih tekmah pa so sodelovale tudi ekipe SV (*Pišlar 2005b: 24–25*).

SV je sodelovala s Smučarsko zvezo Slovenije, in sicer sta 1. brigada SV in Vojaška zdravstvena služba februarja 2005 aktivno delovali pri pripravi ter izvedbi atraktivne prireditve v deskanju na snegu. Skupina za deskanje na snegu Nič lažjega je pripravila prvi desant na ljubljanski Kolosej, ko je na stopnišču pred vhodom v kinodvorane prikazala vse že videne in nevidene trike. Šlo je za t. i. »freestyle desant – tekmovanje v railu«, ko se triki izvajajo na ulični opremi (ograje, robniki, količki ...). Zaradi priljubljenosti lahko ta disciplina kaj kmalu postane tudi uradna disciplina FIS (*N. a. 2005a: 20*). Pripadniki

1. brigade, ki so s sekcijo za deskanje na snegu sodelovali že ob svetovnem pokalu v tej panogi na Pohorju konec januarja 2005, so pomagali pri prevozu snega na prireditveni prostor, pri postavitvi zaščitnih ograj, ureditvi steze in drugem. SV je prireditvev popestrila s predstavitev dveh terenskih vozil hummer, oklepnega vozila valuk in pnevmatskega vojaškega šotora. Deskarji na snegu so SV v zameno ponudili pomoč pri organiziranju tekmovanja v veleslalomu na Arehu in tečaju smučanja ter možnost obiska adrenalinskega parka na snežnem stadionu pod Pohorjem. Sodelovali so celo pri učenju otrok, zaposlenih na MO na Pokljuki. SV je s smučarsko zvezo Slovenije sklenila pobudo o dolgoročnem sodelovanju (*N. a. 2005b: 8*).

Najpomembnejši prispevek SV je vsakoletna pomoč v svetovnem pokalu v biatlonu na Pokljuki, kjer sodeluje tudi slovenska reprezentanca, ki jo v večini zaposluje prav SV. Pripadniki SV opravijo večino del na prizorišču tekmovanja, sodelujejo pri izdelavi in prevozu umetnega snega (če je potreben), urejanju prog ter strelišča, skrbijo za logistično podporo in hrano ter zagotavljajo zdravstveno oskrbo (*Pišlar 2002b: 28*). Pri izvedbi letošnjega svetovnega pokala v biatlonu na Pokljuki od 17. do 21. januarja je sodelovalo 150 pripadnikov SV iz skoraj vseh enot. Skupina za proge je poskrbela za obdelavo, označitev in kontrolo na progah, skupina za strelišče (ki je največja) pa je pripravila strelna mesta. 30 sodnikov je kontroliralo zadete in zgrešene strele. V skupini za merjenje so poskrbeli za merjenje časa na startu, progah in cilju ter kontrolirali puške in opremo. Skupina za stadion je delovala kot podpora drugim trem, saj vanjo sodijo meteorološka služba, delavci, ki skrbijo za ozvočenje, redarji in protipožarna služba. Letošnje prvenstvo je bilo še posebej pomembno, saj je obrambni minister Karl Erjavec s predsednikom Smučarske zveze Slovenije Stanislavom Valantom podpisal pismo o nameri med MO in SZS, ki omogoča pravno podlago za obnovo biatlonskega centra na Pokljuki in tako kandidaturo za evropski denar iz strukturnih skladov.

Zaradi neustrezne infrastrukture bi lahko Slovenija izgubila možnost prirejanja tekem za svetovni pokal za biatlon. V dogovoru z Rimskokatoliško cerkvijo so tako pridobili zemljišče za razvoj slovenskega biatlona in turizma na Pokljuki. Pri financiranju vadbenega centra bo sodelovala tudi SV, projekt podpirata Ministrstvo za okolje in prostor ter lokalna skupnost. Novi objekti in kapacitete bodo tudi ekološko bolj primerne za umestitev v Triglavski narodni park (*Šket-Jarm 2007d: 32–33*).

SV ima prav gotovo še veliko možnosti za dodatno zaposlovanje športnikov, ki lahko posegajo po vrhunskih rezultatih. Vsekakor je pohvalno, da podpira tiste discipline, ki so sponzorsko slabše oskrbljene. Od športnikov, ki jih vojska zaposluje, bi pričakovala več promocijskih dejavnosti, ki bi lahko koristile tudi pri pridobivanju kadrov za poklicno vojsko. Zanimiva bi bila morda tudi ustanovitev vojaških ekip v košarki, nogometu in odbojki, ki bi se udeleževale tekmovanj v državnih ligah. Tako bi se opozorilo na pozitivno vlogo SV na športnem področju in pridobilo nekaj naklonjenosti javnosti, kar bi posledično lahko pripeljalo do večje vpetosti vojske v slovensko družbo.

5. SODELOVANJE SV IN DRUŽBE V ŠOLSTVU, GOSPODARSTVU in V CIVILNIH ORGANIZACIJAH

Institucija kot je vojska se vključuje v vse sfere civilnega življenja. Za svoj obstoj potrebuje stabilno in ekonomsko uspešno državo, izobražene kadre in družbo, ki ji zaupa ter razume njene potrebe. Zato je za vsako vojsko zelo pomembno, kako sodeluje z domačim gospodarstvom in šolstvom, iz katerega pridobiva bodoče uslužbence, ter s civilnimi organizacijami, ki jo obdajajo.

5.1 Sodelovanje SV in civilnih organizacij

S civilno-vojaškim sodelovanjem SV poudarja pomen odprtosti in ponuja možnosti civilnega nadzora nad svojim delovanjem. SV s civilnim okoljem sodeluje na različnih področjih, pri čemer imajo strogo vojaške naloge prednost pred drugimi dejavnostmi.

Organizacije, s katerimi vojska sodeluje so:

- Zveza združenj borcev NOB, Zveza veteranov vojne za Slovenijo, Zveza slovenskih častnikov, Društvo Generala Maistra, Združenje Sever (zaradi ohranjanja vojaške in domoljubne tradicije),
- Planinska zveza Slovenije¹⁰, Zveza tabornikov Slovenije (za približevanje narave mladim in usposabljanje za preživetje v naravi),
- Letalska zveza Slovenije,
- Kinološka zveza Slovenije,
- Zveza radioamaterjev Slovenije (usposabljanje in razvoj s področja razvoja zvez),
- Strelska zveza Slovenije, Športno društvo Skum, Strelsko društvo Modri as (usposabljanje in razvoj strelskih veščin),
- Slovenska potapljaška zveza (usposabljanje in razvoj veščin s področja potapljanja ter sodelovanje v reševalnih akcijah na morju),

¹⁰ SV sodeluje pri aktivnostih Planinske zveze Slovenije že več let. Ob 110. obletnici Aljaževega stolpa so pripadniki gorske enote in helikopterskega bataljona pomagali pri markiranju planinskih poti, oskrbovanju meteorološke postaje na Kredarici in pri prevozih ponesrečencev v gorah s helikopterjem. Skladno z dogovorom o sodelovanju s Planinsko zvezo Slovenije so vojaki iz 15. helikopterskega bataljona od 5. do 7. avgusta s helikopterjem cougar poskrbeli za prevoz na Kredarico, kjer je potekala proslava ob 110. obletnici postavitve Aljaževega stolpa. Vsak dan so opravili do dva poleta, in sicer kot trenajzna urjenja, načrtovana z urnikom šolskih urjenj (*N. a. 2005d: 4*).

- Gasilska zveza Slovenije (interesi znotraj zaščite in reševanja, usposabljanje s področja zaščite pred požari in sodelovanje v gašenju požarov),
- Turistična zveza Slovenije (ohranjanje kulturne dediščine in naravnih vrednot),
- Smučarska zveza Slovenije (za dvig telesne pripravljenosti in skupno usposabljanje),
- Zveza za avtošport (usposabljanje za varno vožnjo) (*Internet 15*).

Sodelovanje s temi organizacijami poteka na podlagi sklenjenih letnih načrtov dela, ki predstavljajo vsebinski okvir za skupno sodelovanje¹¹. Leta 2005 je na skoraj 1000 dogodkih sodelovala z več kot 2000 svojimi pripadniki. S civilnimi organizacijami, zvezami in društvi je uresničevala skupne interese pri reševanju v gorah, označevanju gorskih poti, pri projektu nujne življenjske pomoči, gašenju požarov, skupnih usposabljanjih, pri humanitarnih aktivnostih, zagotavljala je častno četo na slovesnostih, izposojala taborniško opremo, zagotavljala prevoze, prehrano in drugo logistično podporo itn. SV ima poleg tega načrte sodelovanja za svoje enote v primeru naravnih in drugih nesreč (nesreče v gorah, požari, potresi, poplave ipd.). Pri zagotavljanju sodelovanja za doseg skupnih ciljev, krepitev domoljubja in tradicije bojevanja ter pri promociji vojaškega poklica vključuje pripadnike in materialne vire skladno s svojimi možnostmi.

SV je aktivna na humanitarnem področju, pomaga organizacijam in invalidskim društvom pri njihovih dejavnostih, kmalu naj bi z opremo, ki je vojska ne bo več potrebovala, pomagala brezdomcem. Pomembna je njena pomoč pri obnovi kulturnozgodovinskih objektov¹² in podpora športnim ter kulturnim prireditvam in projektom s področja znanosti.

¹¹ Skladno z direktivo o sodelovanju s civilnimi organizacijami iz leta 2004 SV dvostransko sodeluje z vladnimi in nevladnimi organizacijami, različnimi zvezami in društvi ter s celotnim civilnim okoljem. Tako uveljavlja civilno-vojaško sodelovanje skladno s štabnimi procesi in podporo izvajanja nalog enot, zagotavlja povezavo med civilnim in vojaškim okoljem, usklajuje ostale segmente civilno-vojaškega sodelovanja (civilno-krizno načrtovanje, podporo države gostiteljice in civilne zadeve), s humanitarno in drugo pomočjo pomaga društvom in organizacijam, vzdržuje dejaven odnos s prebivalstvom in civilno družbo, se pripravlja na naloge civilno-vojaškega sodelovanja v mednarodnem okolju ter skladno s prevzetimi nalogami zaveznitva.

Civilno-vojaško sodelovanje je bilo prvič umeščeno v SV leta 1997, njegova glavna naloga pa je usklajevanje odnosov med poveljnikom sil in civilno strukturo, sestavljeno iz lokalne oblasti in prebivalstva in iz mednarodnih, vladnih in nevladnih organizacij.

Glavne dejavnosti sodelovanja so:

1. vzpostavljanje in ohranjanje vzajemnih odnosov, kar omogoča delovanje na drugih področjih,
2. podpora civilnemu okolju,
3. podpora operativnim silam (pridobivanje informacij, navezovanje stikov, dostop do civilne infrastrukture in logističnih rezerv, pridobivanje delovne sile, vzpostavitev sodelovanja z lokalnimi vojaškimi organizacijami – podpora lokalnih oblasti in prebivalcev namreč zelo pozitivno vpliva tudi na varovanje lastnih enot na terenu) (*Internet 12*).

¹² Leta 2004 je 14. inženirski bataljon iz Novega mesta v okviru civilno-vojaškega sodelovanja pomagal pri obnovi južnega stopnišča na Blejskem otoku. 25 vojakov je z dvema vojaškima splavoma prepeljalo 98 stopnic najprej z otoka čez Blejsko jezero in restavrirane nazaj na otok. V dveh mesecih so vojaki opravili približno 1800 delovnih ur. Južno baročno stopnišče Blejskega otoka je bilo zgrajeno leta 1655 in je najstarejše ohranjeno stopnišče v Sloveniji. Po prenovi je stopnišče zelo podobno originalu, saj so le tretjino nadomestili z novim materialom. Obnova južnega baročnega stopnišča Blejskega otoka je sodila med dejavnosti ob 1000. obletnici Bleda (*N. a. 2004b: 33*).

SV intenzivno sodeluje s policijo, in sicer redno v okviru projektov. Nič manj pomembno ni sodelovanje med SV in Upravo RS za zaščito in reševanje, med drugim tudi z načrtnim opremljanjem SV z večnamenskimi sredstvi, ki se lahko uporabljajo tudi v civilne namene (npr. most eurobridge in helikopterji cougar, projekt zdravstvene postaje role 2 idr.) (*Pišlar 2004b: 14*).

Področje promocije SV in udejstvovanja na področju športa je v diplomskem delu že opisano, zato se bom na naslednjih straneh bolj podrobno posvetila še ostalim aktivnostim, ki medijsko niso tako zelo izpostavljene.

5.1.1 Delovanje SV na humanitarnem področju

Najpomembnejša aktivnost SV na tem področju je darovanje krvi. V sodelovanju z organizacijo **Rdeči križ**, z **Zavodom za transfuzijo krvi** ali z enim od 10 transfuzijskih oddelkov po regionalnih bolnišnicah pripadniki SV večkrat na leto darujejo kri. To dejanje je pomembno predvsem zaradi upadanja darovalcev krvi in ker obstaja možnost, da se v primeru povečanih potreb v bolnišnicah organizacije preko GŠSV izredno dogovorijo za dodatne odvzeme krvi.

Neplačano, prostovoljno, civilno krvodajalstvo se je razvilo po letu 1953 in je po svetu različno organizirano. Pri tem naj bi bil vsak narod samozadosten. V Sloveniji na leto opravijo približno 100.000 odvzemov krvi, podobno kot tudi v drugih evropskih državah. Na leto pridobijo približno 45.000 l krvi, več kot polovico porabijo v Kliničnem centru v Ljubljani. Za primerjavo – za dnevne potrebe slovenskega zdravstva mora kri darovati kar 300 darovalcev na dan.

V času JLA so vojaki darovali kri za potrebe vojaških bolnišnic (vojska je imela povsem samostojen, javnemu vzporeden, sistem zdravstva), po osamosvojitvi, ko je vojaška sanitetna služba začela delovati na ravni splošnega zdravstva, pa so vojsko vključili v civilno krvodajalstvo. Delež pripadnikov SV v celotni strukturi krvodajalcev se je v zadnjih nekaj letih ustalil na 2-3 %, pogosto pa so se pripadniki SV in naborniki prvič srečali s krvodajalstvom prav v vojski (*Grmek 2002: 18*).

MO je z Zavodom za transfuzijsko medicino in Rdečim Križem leta 2003 podpisalo sporazum o medsebojnem sodelovanju pri spodbujanju in razvijanju krvodajalstva. Predvsem v času

pomanjkanja krvodajalcev bosta vskočila SV in MO, pa tudi sicer naj bi bilo darovanje krvi s strani SV bolj sistematično in organizirano. Preko GŠSV naj bi se razširjalo promocijsko gradivo o krvodajalstvu, spodbujalo prostovoljno krvodajalstvo, predvidevale naj bi se krvodajalske akcije, da bi se tako krvodajalcem omogočila udeležba nujnih odvzemov, na dan odvzema krvi pa ne bi opravljali rednih nalog v SV in na MO. Krvodajalce v SV bi na tak način izobrazili in motivirali (*Šket-Jarm 2003a: 2*). V akcijah sodelujejo pripadniki SV, MORS in GŠSV, vključno z najvišjimi političnimi predstavniki vojske – ministrom za obrambo in z načelnikom GŠ. Dogovorjeno je darovanje dvakrat na leto, v mesecu maju in oktobru, sicer pa po potrebi.

Center za usposabljanje v Vipavi je leta 2005 organiziral prvi humanitarni dan za zaposlene v vojašnici, kjer so poleg darovanja krvi pripravili akcijo zbiranja otroških oblačil, igrač in šolskih potrebščin za otroke iz revnih družin, zaposlene pa so seznanili s postopkom darovanja kostnega mozga in z drugimi aktivnostmi RK. Kar 25 zaposlenih se je odločilo za vpis v bazo darovalcev kostnega mozga (*Pišlar 2005c: 29*). Leta 2006 so humanitarne dneve organizirali še v enotah 72. brigade SV v vojašnicah v Mariboru, Murski Soboti, Novem mestu, Pivki in Kranju (*N. a. 2006a: 8*).

Vojašnice same velikokrat organizirajo humanitarne akcije na pobudo posameznih pripadnikov, enot ali civilnih organizacij. Ene takih so npr. zbiranje igrač in oblačil. Namenijo jih slovenskim družinam in družinam na Kosovu (ali v drugih državah), kjer SV sodeluje v mirovni misijah. Slovenski regionalni center za psihosocialno blagostanje otrok **mednarodne fundacije Skupaj** (Together) je v sodelovanju s Slovensko vojsko organiziral akcijo zbiranja igrač za kosovske otroke. Odziv otrok posameznih slovenskih vrtcev in osnovnih šol ter njihovih staršev je bil zelo velik. Zbrana sredstva so na Kosovo prepeljali pripadniki Slovenske vojske, kjer so jih med otroke osnovnih šol razdelili aktivisti fundacije (*N. a. 2006b: 9*).

Skupaj s taborniki iz rodu Jezerski zmaj je SV organizirala zbiranje potrebščin za osebno higieno mladih in zbran material poslala v BiH in na Kosovo. Vojska se je odzvala tudi ob cunamijih, ki so prizadeli države v Aziji, in ob neurjih pri nas. Z dobrodelnimi koncerti zbira sredstva tudi Orkester SV.

1. brigada SV je organizirala dobrodelni nogometni turnir (v sodelovanju z **NK Bežigrad**), na katerem so s prodajo zbrali 400.000 sit, ki so jih namenili na nakup ultrazvočnega aparata za prezgodaj rojene otroke v ljubljanski porodnišnici. Pred tekmo so obiskovalcem predstavili oborožitev in vojaško opremo in jih seznanili z vojaškim poklicem (*Pišlar 2005d: 33*).

Pripadniki 132. gorskega bataljona 72. brigade SV so leta 2004 pomagali invalidu Darku Medvedu pri vzponu na Triglav (z vzponom je zbiral sredstva za delovanje slovenskega starostnega doma v Torontu v Kanadi). Darko je v nesreči izgubil nogo pod kolenom, zato so ga navzgor izmenično nosili pripadniki SV (6 članov odprave), nazaj v dolino pa so ga prepeljali z vojaškim helikopterjem (*Internet 16*).

Pri vzponu na Triglav so pomagali 18 članom Društva laringektomiranih¹³ Slovenije, z načrtovanjem, pripravo in varovanjem pri pohodu. S tem je SV dokazala, da njena vloga ni samo varovanje države in posredovanje ob naravnih nesrečah, temveč je sposobna zagotoviti prebivalstvu in še posebej invalidnim osebam pomoč, kadar jo te potrebujejo (*Ribaš 2002: 24*).

5.1.2 Sodelovanje vojašnic z bližnjo okolico

Vojašnice so aktivne v svoji neposredni okolici. Vojašnica Ivana Cankarja z Vrhnike je dve leti odpadno hrano oddajala za pasje zavetišče Milene Močivnik. Velikokrat oddajo svoje kapacitete civilnim uporabnikom. V Vipavi so priskrbeli stanovanje za invalidno osebo, staro stražarnico so oddali v uporabo društvu upokojencev, športna igrišča odstopajo organizacijam veteranov, upokojencev in drugih. Slednje večinoma počnejo vse vojašnice. Objekte, ki jih ne potrebujejo več, dajo na razpolago drugim institucijam ali v last občinam, s katerimi aktivno sodelujejo.

Vojašnica Ilirska Bistrica je Ministrstvu za šolstvo, znanost in šport odstopila 22.600 kvadratnih metrov velik kompleks, v katerem sta dva športna, sedem večjih ter trije manjši objekti, v skupni vrednosti približno 500 milijonov tolarjev. Del objektov je Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport naprej namenilo srednješolskemu izobraževanju postojnske

¹³ Društvo laringektomiranih Slovenije združuje obbolele z rakom na grlu. V letu 2004 in 2005 je ob strokovni pomoči SV v Vadbenem centru SV na Pokljuki pripravilo dejavnosti po Programu za ohranjanje zdravja. Dnevne aktivnosti so obsegale jutranjo telesno vadbo, stopnjevane planinske pohode v okolico Rudnega polja, meritve gibalnih in funkcionalnih sposobnosti, predavanja, strokovne delavnice ter družabna srečanja. Vanje so vključili 15 telesno najbolj vzdržljivih bolnikov z zakonskimi partnerji. Člani društva poskušajo na tak način olajšati posledice zdravljenja bolezni in prispevati k rehabilitaciji po operaciji. SV se je vključila v predpriprave, izvedbo vadbenih aktivnosti v pripravljalnem obdobju in v vodenje ter varovanje pohodnikov. Pomoč so zagotovili pripadniki Centra vojaških šol, poveljstva za podporo, Vojaške zdravstvene službe in 72. brigade SV skupaj s skupino gorskih inštruktorjev iz Gorske šole SV (*N. a. 2004: 32*).

gimnazije, del so jih za potrebe glasbene šole in Ljudske univerze predali občini Ilirska Bistrica. Del kompleksa nekdanje vojašnice s tremi objekti in pripadajočim zemljiščem na 5600 kvadratnih metrih površine je MO odstopilo Ministrstvu za notranje zadeve za nastanitev 95 policistov, ki bodo varovali 55 kilometrov državne meje v bistriški občini (*N. a. 2004d: 7*).

V ZDA so poveljniki vojašnic zadolženi za krepitev civilno-vojaških odnosov med zaposlenimi v vojašnici in okoljem, v katerega je vojašnica umeščena. Zato v veliki meri spodbujajo udejstvovanje v družbenih, športnih in drugih civilnih prireditvah zunaj vojašnic, saj so posledično zaposleni bolj uspešni pri svojem delu v vojašnici. Vse to izhaja iz sistema celostne oskrbe vojakov, ki je v SV še v nastajanju.

Vojašnica Bohinjska Bela aktivno sodeluje s Triglavskim narodnim parkom. Vojaki mesečno čistijo območje Pokljuke, pomagajo pri obnavljanju postojank, v zameno pa zaposleni v parku organizirajo predavanja o geologiji, rastlinskem in živalskem svetu parka ter o varstvu narave (*Balek 1993: 12*). Preostale vojašnice pomagajo pri čistilnih akcijah v svojih okrajih. Tudi sicer je (bila) SV vsako leto vključena v projekt Turistične zveze Slovenije: »Moja dežela – lepa, urejena in čista«. Gre za tradicionalno tekmovanje slovenskih krajev, v katerega se je vključil tudi MORS. Namen tekmovanja je izboljšanje kakovosti življenja, ohranjanje domačnosti in gostoljubja, obogatitev turistične ponudbe in urejanje ter varovanje okolja. Tekmujejo kraji, naselja, zdravilišča, šole, vojašnice, bencinski servisi, železniške postaje, pošte, trgovine in mnogi drugi (*Vrečar 1995 b: 17*). Člani zveze so ocenjevali in primerjali vojašnice, razdelili so jih na manjše in večje, pri tem pa so posebno pozornost namenili urejenosti kuhinj, sanitarijam, skupnim prostorom in športnim igriščem. Zunaj objektov pa so ocenjevali urejenost nasadov dreves, grmovnic in parkov (*Vrečar 1995a: 18*). Med najbolj urejene se uvrščajo Kranj, Maribor (Voj. generala Maistra) in Vipava. Tudi v letošnjem letu MORS organizira ocenjevanje vojašnic (nosilec panožnega tekmovanja oz. soorganizator) in zagotavlja kritje vseh stroškov v zvezi z organizacijo, potekom in zaključkom tekmovanja (*Internet 17*).

Iz napisanega je razvidno, da je spekter organizacij, ki sodelujejo s SV resnično obsežen in raznolik. Namenoma ne pišem o dejavnostih pri naravnih nesrečah (inženirci pomagajo s postavitvijo mosta eurobridge ob raznih neurjih in ujmah), o reševanju v gorah (s helikopterji), o sodelovanju pri požarih (gašenje s helikopterji), kjer je delovanje SV

samoumevno in spada bolj pod funkcije zaščite in reševanja. Na tem področju SV sodeluje s Kliničnim centrom Ljubljana (usposabljanje in reševanje), z Gasilsko zvezo Slovenije, s Policijo (izobraževanje, usposabljanje, izpopolnjevanje) ter mnogimi drugimi organizacijami.

S policijo deluje vzajemno pri kinologiji¹⁴, pri kadrovskih, materialnih in tehničnih virih. Uvajajo tudi skupne specialistične tečaje, prezaposlujejo kadre, vzajemno uporabljajo objekte za izobraževanje in treninge ter izvajajo programe celostne skrbi za pripadnike SV in policije po njihovi vrnitvi z mirovnih misij (*N. a. 2004c: 6*).

5.2 Sodelovanje SV in šolstva

SV na različne načine sodeluje z univerzami in srednjimi šolami. Po letu 2000 se organizira vedno več taborov, ki omogočajo mladim v procesu šolanja, da spoznajo vojaško življenje in rutino. Tako se lažje odločijo, ali je zaposlitev v slovenski vojski res tisto, kar jih zanima in veseli. Najbolj aktivno sodelovanje poteka s Fakulteto za družbene vede, s Katedro za obramboslovje (v okviru programa politologije), saj skupaj z MORS vsako leto v okviru obvezne prakse v tretjem letniku od leta 2000 naprej organizirajo vojaško taborjenje. Za študente se sicer že od prvega letnika organizirajo ogledi, predavanja in obiski predavateljev z MORS.

Že pred osamosvojitvijo so imeli študentje možnost opravljanja obvezne dvotedenske vojaške prakse v najbližji vojašnici, v Centru vojaških šol ali v kakšnem drugem delu MORS. V samostojni Sloveniji pa se je obnovilo sodelovanja študentov in SV šele na pobudo samih študentov, ki jih je to zanimalo. Podobno organizira Center vojaških šol od leta 1997 vsakoletno tradicionalno taborjenje za dijake - MORS in mladi.

¹⁴ V SV je bilo lani 56 psov, največ stražarskih in patroljnih, namenjeni so tudi vzpostavljanju reda in miru, odkrivanju minsko-eksplozivnih sredstev, odkrivanju drog, imajo pa tudi lavinske pse, izšolane v civilnih strukturah. Na področju kinologije SV sodeluje s kinološkimi zvezami in s policijo. Pri uporabi pa še s carino in pravosodjem. Psi imajo veliko bolj razvit sluh in voh kot ljudje, poleg tega zaznavajo frekvence, ki jih človek ne, so hitri in okretni. Zelo primerni so za varovanje objektov. V drugih vojskah imajo psov še več, v belgijski vojski (ki je po velikosti primerljiva z našo) 600, v francoski 1500 in hrvaški 700. Center za šolanje psov je v Kočevski Reki, šolanje primernih mladičev traja 2 leti. V tem obdobju pse socializirajo do te mere, da jih lahko brez težav predstavijo v šolah, vrtcih, ob dnevih odprtih vrat in na podobnih prireditvah (*Šket-Jarm 2006: 26–28*). V kinološki enoti je oddelek veterinarske medicine, sicer za pse skrbijo njihovi vodniki (*Dolenc 2004: 30*). Vojaški veterinarji so na primer skrbeli za pse na civilnem svetovnem prvenstvu v Novi Gorici septembra lani (*Šket-Jarm 2006c: 22*).

Pse so v vojski uporabljali že Rimljani, sicer pa med službene pse spadajo vse pasme ki so po pravilniku FCI (mednarodne kinološke zveze) opredeljene kot primerne za opravljanje službenih nalog zaradi svojih lastnosti. Najbolj primerne so pasme: nemški ovčar, rotweiler, doberman, veliki šnavcer, airdale terier in belgijski ovčar. Najbolj zaželene lastnosti so sledenje, poslušnost in obramba. Ločimo 2 kategoriji psov – športni psi (tekmovanja v poslušnosti, sledenju, obrambi) in službeni psi (glavne lastnosti – navezan in usmerjen v človeka, močno razviti nagoni, veselje do gibanja) (*Mužič 1992: 62–63*).

Pravno-formalno sodelovanje fakultete z ministrstvom je omogočila vlada s sprejetjem novega sistema izobraževanja in usposabljanja častnikov in podčastnikov (leta 2000), ki je skupaj z zakonom o obrambi omogočil poučevanje določenih vsebin, ki jih potrebuje vojska, tudi na univerzah. S tem vojska pomaga univerzi pri izvajanju določenih vsebin, univerza pa posreduje vojski novo znanje. Oblikovanje vojaške akademije v Sloveniji ni smiselno (neracionalno glede na letne potrebe po častnikih), zato se teži k čim boljšemu sodelovanju s civilnimi fakultetami (*Logar 2000: 6*).

Prijava na vojaški tabor je vsa leta prostovoljna, udeležba je obvezna samo za štipendiste MORS in za študente, ki želijo na tak način opraviti obvezno strokovno prakso. Od študentov se pričakuje korektno obnašanje ter spoštovanje navodil organizatorja in upoštevanje vojaške discipline. Značilnost taborjenj je med drugim tudi, da se organizacija in izvedba spreminjata iz leta v leto in sproti prilagajata izkušnjam iz preteklih taborjenj (*Garb 2004: 81*). Od leta 2003 se taborov lahko udeležijo študentje vseh 4 letnikov obramboslovja, tretjim letnikom pa se lahko taborjenje v okviru študija prizna kot obvezna strokovna praksa. Namen tabora je predstaviti življenje in delo v vojski. Študentje so na primer na taboru, organiziranem l. 2003, spoznavali delo duhovnika v vojski oz. vojaško religiozno oskrbo, tehnike prehoda čez vodo (reko), ravnanje z orožjem, streljanje, metanje bomb, taktične postopke v napadu in obrambi, maskiranje, paintball, vojaško stražo in druge vojaške aktivnosti. Večinoma so udeleženci taborov navdušeni, za take, ki se vračajo na tabor več let zapored, pa SV pripravi dodatne učne vsebine (*Šket-Jarm 2003b: 8–9*).

Tabora sem se leta 2001 udeležila tudi sama. V Kostanjevici na Krasu smo spoznavali orožje (vzdrževanje, čiščenje in uporaba), postopke urjenja in postroj, stražo, taktične prvine napada in obrambe, zveze, bojna vozila in maskiranje, paintball ter športno vzgojo. Tabor je vse študente pozitivno navdušil, še posebej praktični del s streljanjem. Na koncu smo se strinjali, da je tovrstnih vsebin skozi študijski program premalo, vendar se je to že takrat izboljševalo. Od leta 2004 se tabora udeležujejo še študentje drugih fakultet, saj je zaradi pomanjkanja tehničnih poklicev na trgu dela predstavitev SV študentom predvsem tehničnih fakultet zelo pomembna. V letu 2004 so se tabora poleg študentov Fakultete za družbene vede udeležili tudi študentje s Fakultete za strojništvo, Fakultete za elektrotehniko, Filozofske fakultete, Fakultete za upravo in Medicinske fakultete. Tako se vzpostavlja stik med akademskim svetom in SV (*Šket-Jarm 2004c: 21*).

Leto dni kasneje so lahko del obveznosti oz. strokovne prakse na taboru opravljali študentje 1. in 2. letnika Fakultete za policijsko-varnostne vede, udeležba pa je bila najvišja od začetka organiziranja taborov – 160 študentov (*Grmek 2005: 18*). Poleg študentov že naštetih fakultet so se lani tabora udeležili še študentje Fakultete za šport, Fakultete za gradbeništvo in geodezijo, Fakultete za računalništvo in informatiko ter Visoke zdravstvene šole (skupaj 72 študentov). Novost je izbirni predmet na FDV – vojaški praktikum, ki se bo v sodelovanju s SV vsako leto izvajal za študente, vpisane po bolonjski reformi visokega šolstva (3 tedne na leto) (*Pišlar, Šket-Jarm 2006b: 14*). Programi taborov so vedno bolj raznoliki, vanje se vključuje vse več različnih enot in rodov SV, potekajo pa vsako leto na drugi lokaciji.

Na taboru v Bohinjski Beli je od 9. do 21. julija 2007 sodelovalo 105 študentov s 13 fakultet, od tega polovica deklet. Pri organizaciji tabora so sodelovale številne enote SV, med njimi 15. helikopterski bataljon, Ministrstvo za notranje zadeve in Generalna policijska uprava. Študente sta med urjenjem obiskala tudi minister za obrambo Karel Erjavec in načelnik generalštaba Albin Gutman s predstavniki medijev (*Internet 18*).

Med študijskim letom FDV velikokrat gosti predavatelje z MORS ali pa si študentje ogledajo vojašnice in druge kapacitete SV. Letos se je uvedla še ena oblika sodelovanja, saj je 10. MOTB študentom FDV prikazal izurjenost in postopke ob predvidenih nalogah v operaciji kriznega odzivanja na Kosovu (bataljon je tja odšel konec februarja). Študentje pa so za pripadnike 10. MOTB pripravili poglobljeno predstavitev razmer na Kosovu. Hkrati so med pripadniki enote zbirali podatke za raziskavo Družboslovna analiza delovanja SV v misijah in poveljstvih na mednarodnih dolžnostih v letih 2006–2008 (*Grmek, Toič 2007: 18*).

Od leta 1997 SV oz. Center vojaških šol organizira taborjenja MORS in mladi, na katerih slovenskim srednješolcem predstavijo pozitivne in negativne plati vojaškega življenja.

7-dnevni program obsega postavitve tabora, streljanje z lokom, malokalibrsko in vojaško puško, paintball, osnove jamarstva, spoznavanje pehotnega in protioklepne orožja ter orientacijski tek. Vsako leto sodeluje druga srednja šola (*Pišlar 2000: 5*).

Leta 2005 so dijaki škofjeloške gimnazije v okviru Evropskega projekta Mednarodno priznanje za mlade (MEPI) s SV pripravili tri dvodnevna taborjenja. V projekt se dijaki vključijo prostovoljno, z njim pa lahko pridobijo bronasto, srebrno ali zlato značko. Z uspešno opravljenimi tremi taborjenji imajo v tujini prednosti pri dodelitvi štipendij, vpisih na

fakultete in pri iskanju zaposlitve. SV jim omogoča, da opravijo del obveznosti za projekt. Cilj je osvojiti vojaške vsebine, kot so postavljanje tabora in taborjenje, orientacija, pohodništvo, osnove gornišva in terenska priprava hrane (*Pišlar 2005e: 29*). Zahtevnost taborjenja narašča iz leta v leto, zato je vedno večja tudi njegova vrednost – organizirajo ga tudi že za srebrno in zlato značko, zato dodajajo nova znanja iz vojaške topografije ter gornišva (*Likar 2006: 23*). Leta 2007 je SV prvič organizirala odpravo za zlato priznanje, 4-dnevni pohod od Vipave do Škofje Loke za slovenske in angleške srednješolce. V okviru pohoda so pripadniki SV pripravili različne naloge, od plezanja po skalah do spustov z vrvjo v čolne, premagovanja vodnih ovir v reki Sori do oskrbe ranjencev. Jeseni se bo izmenjave v Angliji udeležil tudi nadporočnik SV (*Šket-Jarm 2007e: 22*).

SV sodeluje še na poletnem taboru Centra za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka iz Vipave (2005, 2006), na Domžalskem dnevu mladih (2006), vsako leto na Študentski areni na Gospodarskem razstavišču in drugih prireditvah, namenjenih mladim.

Ministrstvo za obrambo je v sodelovanju z Ministrstvom za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo lani predstavilo Ciljno raziskovalni program Znanje za varnost in mir (CRP MIR). Gre za posebno obliko znanstvenoraziskovalnega programa, ki naj bi prispeval k oblikovanju in uresničevanju strateških ciljev razvoja Slovenije in tako k izboljšanju njene konkurenčne sposobnosti. Do sedaj je bil poleg CRP MIR izveden še CRP Konkurenčnost Slovenije 2001-2006 (*Internet 19*).

Razpisane raziskovalne tematike so razdeljene v štiri sklope: Slovenska vojska 21. stoletja, razvoj komunikacijskega in informacijskega sistema za potrebe nacionalne varnosti, obramba proti terorizmu, zaščita ljudi in okolja ter razvoj in upravljanje nacionalnovarnostnega sistema. Za eno-,dvo- ali triletne raziskovalne projekte bosta ministrstvi prispevali približno 8,1 milijarde tolarjev, namenjeni pa bodo raziskovalnim inštitutom, univerzam in razvojno usmerjenim podjetjem (*Pišlar 2006a: 4*). Od prijavljenih 208 projektov so jih ob zaključku razpisa sprejeli 40 in 7 dodatnih, ki se povezujejo s tematiko posameznih področij. Skladnost projektov so ocenjevali strokovnjaki MORS in Javne agencije za raziskovalno dejavnost (*Internetni 20*).

5.3 Sodelovanje SV in gospodarstva

Čeprav je SV profesionalna in majhna, mora biti zaradi delovanja znotraj Nata dobro opremljena za svoje naloge. Od bivše SFRJ je podedovala zastarelo orožje, tako da je bila prenova nujna še pred vstopom v Nato, po njem pa je bilo treba prilagoditi opremo standardom zveze. Možnosti za sodelovanje med slovenskimi podjetji in SV je zelo veliko in obsegajo področje vzdrževanja, proizvodnje in razvoja vojaške opreme. Preko MORS se podjetjem ponujajo priložnosti za mednarodne projekte in projekte protidobav¹⁵. Od leta 2002 do 2004 so bile z domačimi podjetji sklenjene pogodbe za nakup opreme in storitev v vrednosti približno 13 milijard tolarjev. Med drugim so bili to projekti opremljanja Slovenske vojske z lahкими oklepnimi vozili valuk, opremljanje vojakov po projektu Bojevnik 21. stoletja (podpisana pogodba z Muro o izdelavi 8500 uniform do leta 2007) in gradnja infrastrukture MO oziroma SV (obnova kadetnice itn.). Pomembno je sodelovanje obrambnega ministrstva z Gospodarsko zbornico Slovenije in območnimi združenji ter sodelovanje s slovenskimi podjetji, da se denar davkoplačevalcev vrne v gospodarstvo, s čimer se omogoči ustvarjanje nove vrednosti ter ohranjanje delovnih mest. Večja dodana vrednost je tehnološka in razvojna komponenta za ohranjanje konkurenčnosti gospodarstva (*Jernejčič 2004: 7*).

Podjetja, ki so v času velike skupne države sodelovala v vojaški industriji, so se morala prilagoditi trgu. To pomeni prestrukturiranje proizvodnje, zmanjšanje zmogljivosti, namenjene potrebam vojaške industrije (na 15-20 %) in usmeritev v civilne programe. Včasih so najprej razvili materiale, opremo in sisteme za vojsko in jih nato prilagajali v civilne namene, danes pa to poteka v obratni smeri. Veliko je programov, ki so v osnovi namenjeni civilni uporabi in se prilagodijo za uporabo v vojaške namene. Še posebej na področju informacijske tehnologije.

Tudi v drugih državah se znanje in rezultati vojaških razvojno-raziskovalnih projektov prenašajo v civilno okolje. Eden najbolj znanih primerov je spletno omrežje, katerega razvoj je financiralo ameriško obrambno ministrstvo. Druga taka področja bi lahko predstavljala razvoj novih tkanin, avtomatskih prevajalnih sistemov, sistemov za zaščito in varovanje

¹⁵ Obveznost izvajanja politike protidobav, za uporabnike javnih sredstev, velja za nakupe blaga in storitev iz tretjih držav, katerih pogodbeni vrednost presega 100 milijonov slovenskih tolarjev. Kot predmet protidobav se štejejo blago slovenskega porekla, storitve slovenskih organizacij doma in v tujini za tujega naročnika, neposredne tuje investicije v Sloveniji, prenos tehnologije in tehničnih znanj v slovenske organizacije, brezplačna izobraževanja in šolnine, ki jih slovenskim pravnim in fizičnim osebam omogočajo tuje organizacije, donacije tujih organizacij ali držav slovenskim organizacijam, turistični programi, ki jih v Sloveniji organizirajo tuje agencije s tujimi udeleženci, brezplačne promocije, ki jih slovenskim izvoznikom na tujih trgih omogočajo tuje organizacije, finančne dotacije in druge storitve, ki jih od tujih organizacij ali vladnih organov brezplačno prejemajo slovenske organizacije (*Kopač 2006: 26*).

informativskih sistemov, sistema za spremljanje in modeliranje širjenja onesnaževanja z radiološkimi, biološkimi in kemičnimi kontaminanti v ozračju, ukrepov v bioterorizmu, sistem zaščite predstrupi, sistem za napovedovanje požarne ogroženosti, sistemi za učenje na daljavo, sistem kriznega upravljanja (*Pišlar 2004c: 5*).

Vse bolj pomembno je tudi sodelovanje med podjetji in njihova integracija, saj lahko slovenska podjetja pokrijejo manjši del trga oz. posamezne specialne segmente vojaške industrije. Za nakup glavne opreme SV bo od leta 2008 do 2011 namenjena približno milijarda evrov. Pri tem bodo sodelovala tako domača kot tuja podjetja, poudarek bo na raziskavah in tehnološkem razvoju. V Sloveniji je registriranih 33 družb za proizvodnjo obrambnih izdelkov in 42 družb za trgovanje z obrambnimi izdelki, do 20 % proizvodnje poteka v civilnih, predvsem manjših in srednjih podjetjih. Več kot 87 % naročil blaga in storitev poteka v domačih podjetjih. MO ima pri povezovanju potreb med SV in industrijo sistemsko, razvojno, programsko, nabavno, naročniško in mednarodno vlogo (*Šket-Jarm 2006a: 5*).

Podjetja, ki se ukvarjajo tudi s proizvodnjo vojaške opreme, pri čemer so v manjšem ali večjem obsegu hkrati uvozniki posameznih delov za svoje izdelke, lahko razdelimo na tri sklope. Prvi sklop so proizvajalci opreme, namenjene neposredno vojaku. Pri projektu Bojovník 21. stoletja sodelujejo Arex, d. o. o., Fotona, d. d., Veplas, d. d. in S&T Hermes Plus, d. d., ki postavlja informacijski sistem za vojaka, združljiv oz. povezljiv s standardi Nata. Sem sodijo še obutev (Alpina) in oblačila (Mura). Drugi sklop obsega proizvodnjo vojaških bojnih vozil in druge tehnične opreme, na primer Sistemska tehnika, d. o. o., Ravne¹⁶, s katero sodelujejo še druga slovenska podjetja. Z razvojem SV se bodo povečale potrebe po močnejših, bolj prefinjenih nosilcih orožja in platformah, pri čemer bo večji poudarek tudi na oborožitvi in optoelektroniki. Slovenski industriji se tako ponujajo možnosti, da se v določenih segmentih v velikem obsegu vključi s svojimi zmogljivostmi, ki bi jih lahko razvijala tudi za ostale članice zveze Nato.

Tretji sklop obsega podjetja, ki se ukvarjajo z informacijskimi tehnologijami, na primer Hermes Softlab, d. d., podjetje za izdelavo računalniških programov. »Civilne« rešitve so enako uporabne tudi v vojaške namene, saj so za programsko opremo klimomehanske okoliščine nepomembne.

¹⁶ Precejšnji delež podjetja Sistemska tehnika, d. o. o. je v lasti avstrijskega Steyrja, katerega lastnik je General Dynamics, morda največji svetovni proizvajalec oklepnih transporterjev (*Ulčar 2004: 11*).

S proizvodnjo programov za vojaške potrebe se pri nas ukvarja približno 30 gospodarskih družb. V projektu sredstev zvez je integrator celotnega sistema Iskra Transmission, d. d., poleg nje pa še več slovenskih proizvajalcev. V projekt logističnih vozil je bila vključena tudi Tovarna vozil Maribor, ki je izdelala terenska transportna vozila. Naša industrija je opremljala nekatera sanitetna vozila. Pomembna je Fotona, d. d., nekoč velikan namenske industrije in še danes zelo pomembna za proizvodnjo po naročilu sredstev za usmerjanje ognja artilerije, tankov, laserskih daljinomerov in laserskih opozorilnikov. Na pobudo Ministrstva za obrambo je skupina Viator & Vektor v Mariboru ustanovila logistični center za vzdrževanje vozil SV, ki bi morda lahko postal logistični center za potrebe Natovih enot, delujočih v Jugovzhodni Evropi.

Zunaj te majhne skupine proizvajalcev vojaške opreme so še proizvajalci, ki SV oskrbujejo z živili, oblačili in obutvijo. Od približno sedem milijard tolarjev, ki jih SV na leto porabi za te potrebe, dobijo vsaj 85 % (po nekaterih virih tudi do 90 %) domači izdelovalci. (*Ulčar 2007: 11*). S SV sodelujejo še Tab-Mežica, d. d. (akumulatorske baterije), ELQ, d. o. o. (prikolice), JE&GR, d. o. o. (kovinski in nekovinski rezervni deli – tudi za ostale države članice Nata), Coal, d. o. o. (strelivo za zračno orožje kalibra 4,5 mm), Arex, d. o. o. (zaščitne maske, čutare, pribor, plastično manevrsko strelivo) in drugi.

Tudi pri odmevnem nakupu oklepnikov finskega podjetja Patria bodo s proizvodnjo delov zanje sodelovala slovenska podjetja. V ta namen v podjetju Gorenje postavljajo nove proizvodne hale, odprla se bodo tudi nova delovna mesta.

Težava mnogih slovenskih podjetij je prav majhnost in neprilagodljivost razmeram trga, saj velikokrat naložbe v proizvodnjo ne pokrijejo zaslužka, ki ga podjetje zaradi izvedbe projekta ali proizvodnje določenega sestavnega dela oborožitvenega sistema dobi. Izdelava oborožitvenih sistemov predstavlja za naša podjetja enostavno prevelik strošek.

Večje možnosti za sodelovanje podjetja dobijo s poznavanjem potreb SV in vojska članic zveze Nato, veliko pa je odvisno od uspešnega sodelovanja tako z domačimi kot tujimi podjetji. Pozitivni učinki sodelovanja SV in gospodarstva so prav tako premalo medijsko odmevni.

6. ZAKLJUČEK

Slovenska vojska se je iz nekaj mož TO razvila v dinamično obrambno silo, ki se aktivno vključuje v mednarodne enote in civilno okolje domače družbe. Od osamosvojitve je doživela velike spremembe tako v sestavi kot v nalogah. Bolj kot je rasla njena pomembnost v mednarodnem okolju, manj se je z njo ukvarjala slovenska javnost. Toda SV je del slovenske družbe in brez njene podpore bi bilo poslanstvo SV brez pravega cilja. Zato je civilno-vojaško sodelovanje pomemben dejavnik v sodobni družbi. Z različnimi nevojaškimi aktivnostmi se lahko vojska učinkovito vključi v družbo in prevzame nase del aktivnosti, ki ne spadajo med njene primarne naloge in obveznosti, vplivajo pa na nadaljnji razvoj družbe v pozitivni smeri. SV tako vse več časa posveča nevojaškim nalogam.

Ob pregledovanju virov sem ugotovila, da SV sodeluje s civilnimi organizacijami, s športnimi zvezami, ministrstvi in posamezniki v številnih projektih, namenjenih promociji in predstavljanju SV javnosti. Cilj tega sodelovanja je povečevanje pozitivne podobe SV v slovenski družbi in krepitev zavedanja o nujnosti njenega obstoja. Z vključitvijo v sistem kolektivne obrambe Nato in z razvojem sodobne družbe so se namreč spremenile zaznave o virih ogrožanja varnosti v Republiki Sloveniji, ki lahko sčasoma privedejo do zmanjšane legitimnosti SV.

Analiza dveh najpomembnejših publikacij vojaške publicistike je potrdila prvo hipotezo. Ugotovila sem, da aktivnosti SV, ki jih izvaja v civilnem okolju, resnično zvišujejo delež civilno-vojaškega sodelovanja in povečujejo pozitivno vlogo SV v javnosti, hkrati pa je SV v javnosti tudi bolj prepoznavna. Pri tem je zelo pomembna vloga medijev, ki vojsko javnosti predstavljajo. Večinoma so odzivi civilne družbe, ki pride neposredno v stik s SV, zelo pozitivni.

SV sodeluje z mediji na različnih področjih (včasih bolj včasih manj uspešno). Ljudem se predstavlja na dnevih odprtih vrat, kjer so stiki med vojsko in civilno družbo najbolj tesni. Organizira sejme in se hkrati predstavlja tudi na sejmih, ki jih organizira gospodarstvo, organizira obiske tujih vojaških sil (letalstva in mornarice) in omogoča civilistom ogled oborožitve ter tehnike teh sil. SV posoja opremo tabornikom in skavtom, organizira prevoze za društva, sodeluje pri organizaciji proslav, omogoča uporabo strelišč in športih igrišč itd.

Aktivnosti je pravzaprav ogromno in so zelo raznolike narave (pri analizi virov je bilo še najtežje razmejiti, katere so tiste, ki so zanimive in dovolj dobro zastopane v medijih, da bodo pripomogle k verodostojnosti raziskovanja). Naj omenim še pomemben vpliv SV v športu, ki se uveljavlja s podporo uspešnih vrhunskih športnikov in s spodbujanjem športa znotraj organizacije in v družbi. Večji del podpore je sicer namenjen športnikom, katerih tekmovalne discipline so najbolj podobne vojaškemu znanju. Podobno načelo velja tudi za sodelovanje s civilnimi organizacijami, gospodarstvom in šolstvom. SV se v večji meri zanima za dejavnosti z vsaj delno vojaškim prizvokom. Ne smemo zanemariti tudi zaslug SV v sistemu Zaščite in reševanja.

SV z vsemi aktivnostmi posega v civilno okolje, zato lahko potrdim tudi drugo hipotezo o aktivni vključenosti SV v okolje, v katerem deluje.

Glede na mladost SV ugotavljam, da ji je v kratkem času uspelo spremeniti odnos civilne družbe do vojske, se vključiti v najpomembnejšo varnostno organizacijo na svetu, se profesionalizirati in reorganizirati znotraj svojih enot in vsaj delno upravičiti svoj obstoj in delovanje. Soočena z velikimi pritiski iz okolja, se je morala (in se še mora) prilagoditi trenutnim družbenim spremembam in okolju, hkrati pa ohraniti tradicionalne vrednote, veliko stopnjo pripravljenosti in čim višjo stopnjo legitimnosti. Pot razvoja še ni končana, veliko je stvari, ki jih je treba še popraviti in odpraviti, vendar smo lahko s SV zadovoljni in nanjo ponosni.

LITERATURA IN VIRI

1. Anželj, Ernest (2005): Pridobivanje kadra za poklicno sestavo Slovenske vojske. *Bilten Slovenske vojske* VII(1), 119–142.
2. Balek, Boris (1993): Sodelovanje s Triglavskim narodnim parkom. *Slovenska vojska* 21. 12., 17.
3. Bebler, Anton (1994): Civil-military relations in the Central-East European states in transition. *Journal of international relations* 1(2–4), 143–152.
4. *Bilten Slovenske vojske* – Generalštab Slovenske vojske, 1999–2006, letniki 1–8.
5. Bobbio, Norberto (1990): Civilna družba: *Teorija in praksa* 27(12), 1449–1461.
6. Bric, Roman (2003): Takega sejma pri nas in v svetu še ni bilo – intervju z mag. Zvonkom Kremljakom. *Slovenska vojska* XI(15), 2–5.
7. Dolenc, Brane (2004): Veterinarska medicina v SV. *Slovenska vojska* XII(2), 30.
8. Garb, Maja (2004): Študentje obramboslovja na vojaškem taborjenju. *Vojaškošolski zbornik* 3, 79–90.
9. Grizold, Anton (1999): *Obrambni sistem republike Slovenije*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Visoka policijsko-varnostna šola.
10. Grmek, Meta (2002): Vojaki darujejo kri. *Slovenska vojska* X(4), 18–19.
11. Grmek, Meta (2004a): V vojsko pod geslom »V službi domovine«. *Slovenska vojska* XII(5), 15.
12. Grmek, Meta (2004b): Rekordna udeležba na najdaljšem slovenskem maratonu. *Slovenska vojska* XII(15), 29.
13. Grmek, Meta (2005): Rekordna udeležba na vojaškem študentskem taboru. *Slovenska vojska* XIII(12)18–19.
14. Grmek, Meta in Bruno Toič (2007): 10. MOTB študentom prikazal postopke usposabljanja. *Slovenska vojska* XV(2), 18.
15. Huntington, Samuel (1998): *The soldier and the state: The theory and politics of civil-military relations*. London: The Belknap press of Harvard university press.
16. Janowitz, Morris (1975): *Military Conflict: Essays in the Institutional Analysis of War and Peace*. Beverly Hills: Sage Publications.
17. Jelušič, Ljubica (1997): *Legitimnost sodobnega vojaštva*. Ljubljana: FDV.

18. Jernejčič, Andreja (2004): Pomembno sodelovanje s slovenskim gospodarstvom. *Slovenska vojska* XI(11), 7.
19. Kavar, Janez (1993): Smo res antišportniki? Vrhunski šport s poveljniškega zornega kota. *Slovenska vojska* 9, 13.
20. Kopač, Erik (2006): Slovenska politika protidobav. *Slovenska vojska* XIV(11), 25–26.
21. Kotnik–Dvojmoč, Igor (1999): Pogledi različnih javnosti na proces (pre)oblikovanja Teritorialne obrambe Republike Slovenije in Slovenske vojske. *Vojstvo* 99(5), 85–103.
22. Kragelj, Emil (2002): *Šport v slovenski vojski*. Diplomsko delo, Ljubljana: FDV.
23. Kragelj, Emil (2003): Študentska nagrada Slovenski vojski. *Slovenska vojska* XI(20), 14.
24. Kuntarič, Bojan (1993): Uspešni vojaki športniki. *Slovenska vojska* I(3), 13.
25. Kuntarič, Bojan (2000): Že tretjič v Kopru. *Slovenska vojska* VIII(2), 2–3.
26. Likar, Rajko (2006): V Vipavi organizirali dejavnosti za Mednarodno priznanje za mlade. *Slovenska vojska* XIV(9), 23.
27. Logar, Miha (2000): Znojenje pod čelado. *Slovenska vojska* VIII(14), 6–7.
28. Logar, Gregor (2002): Vojašnice odprle vrata obiskovalcem. *Slovenska vojska* X(9), 5.
29. Malovrh, Bojan (2005): Promoviranje vojaškega poklica. *Slovenska vojska* XIII(9), 35.
30. Manigart, Philippe (1994): Civilno-vojaška razmerja v pluralističnih demokracijah - ugotovitve, ki izhajajo iz belgijskega primera s konceptualnimi razlagami. *Teorija in praksa* 31(9–10), 877–899.
31. Marčič, Vesna (2005): Oglaševanje vojaškega poklica. *Slovenska vojska* XIII(3), 8–11.
32. Mesarič, Lado (1995): Športna vzgoja pod drobnogledom. *Slovenska vojska* III(106), 30.
33. Mikulič, Anton (2005): *Uporniki z razlogom: Manevrska struktura narodne zaščite*. Ljubljana: MORS.
34. Mužič, Janez (1992): Kako izšolati športnega psa. *Revija Obramba* 10, 62–63.
35. N. a. (2003): Vojašnice odprle vrata civilistom. *Slovenska vojska* XI(12), 5.
36. N. a. (2004a): Bolniki z rakom v gore ob pomoči SV. *Slovenska vojska* XII(12), 32.
37. N. a. (2004b): Inženirci sodelovali pri obnovi stopnišča na Blejskem otoku. *Slovenska vojska* XII(11), 33.
38. N. a. (2004c): Policija in vojska dobro sodelujeta. *Slovenska vojska* XII(10), 6.

39. N. a. (2004d): V nekdanji vojašnici v Ilirski Bistrici bo tudi šola. *Slovenska vojska* XII(10), 7.
40. N. a. (2005a): Na sceni. *Dobro jutro* 4, 20.
41. N. a. (2005b): 1. brigada pomagala Smučarski zvezi Slovenije. *Slovenska vojska* XIII(4), 8.
42. N. a. (2005c): Na kratko - Vrhnika, 20. januar. *Slovenska vojska* XII(2), 9.
43. N. a. (2005d): SV pomagala ob 110. obletnici Aljaževega stolpa. *Slovenska vojska* XIII(13), 4.
44. N. a. (2006a): Humanitarni dnevi enot 72. brigade. *Slovenska vojska* XIV(3), 8.
45. N. a. (2006b): Igrače za kosovske otroke. *Slovenska vojska* XIV(3), 9.
46. N. a. (2007a): MO krajanom predstavil projekt letališča v Cerkljah ob Krki. *Slovenska vojska* XV(6), 2.
47. N. a. (2007b): Prvenstvo SV in policije v cestnem kolesarstvu ter regionalna mednarodna kolesarska dirka CISM 2007. *Slovenska vojska* XV(12), 31.
48. N. D. (1993): Slovenska vojska se predstavi. *Slovenska vojska* 18.10., 19.
49. Ognjenovič, Mirko (1995): Porodni krči - športno strelstvo v SV. *Slovenska vojska* III(90), 30.
50. Pečnik, Tanja (1994): Toliko letal pri nas na enem letališču še ni bilo. *Slovenska vojska* 10.6., 6–7.
51. Peinkih, Anton (1997): Civilno-vojaška razmerja v srednjeevropskih državah v tranziciji, primer Slovenije. Magistrsko delo, Ljubljana, FDV.
52. Pišlar, Marko (2000): Prvič v vojaški suknji. *Slovenska vojska* VIII(10), 5–6.
53. Pišlar, Marko (2002a): Pisano nebo nad Lescami. *Slovenska vojska* X(11), 3.
54. Pišlar, Marko (2002b): Razburljivi biatlonski obračuni na Pokljuki. *Slovenska vojska* IX(20), 28.
55. Pišlar, Marko (2004a): Več pozornosti nameniti športu v SV. *Slovenska vojska* XII(13), 12–13.
56. Pišlar, Marko (2004b): S civilno-vojaškim sodelovanjem nadzor nad Slovensko vojsko. *Slovenska vojska* XII(11), 14.
57. Pišlar, Marko (2004c): Ministrstvo za obrambo izbralo razvojno-raziskovalne projekte – intervju z dr. Tomažem Savškom. *Slovenska vojska* XII(12), 4–5.
58. Pišlar, Marko (2005a): Prehodni pokal prvenstva SV v športu 1. brigadi. *Slovenska vojska* XIII(12), 20–21.

59. Pišlar, Marko (2005b): Pripadniki SV na pustolovski tekmi. *Slovenska vojska* XIII(12), 24–25.
60. Pišlar, Marko (2005c): V CU doslej darovalo kri skoraj tisoč pripadnikov. *Slovenska vojska* let. XIII(4), 29.
61. Pišlar, Marko (2005d): Z zbranim denarjem bližje nakupu ultrazvočnega aparata. *Slovenska vojska* XIII(16), 33.
62. Pišlar, Marko (2005d): Škofjeloški dijaki prvič po vojaško. *Slovenska vojska* XIII(10), 29.
63. Pišlar, Marko (2006a): Prispevek vojske k razvoju znanosti in industrije. *Slovenska vojska* XIV(4), 4.
64. Pišlar, Marko in Valerija Šket-Jarm (2006b): Študentje spoznavali vojaško življenje. *Slovenska vojska* XIV(12), 14–15.
65. Podgoršek, Borut (2005): Na festivalu vojaškega filma nagrada TV-studiu MO. *Slovenska vojska* XIII(19), 20–21.
66. Retej, Borut (1993): Kaj naj bi pomenil šport v SV? *Slovenska vojska* 10. 7., 13.
67. *Revija Obramba*. Izdaje v letnikih 1991–2007. Ljubljana: Zveza častnikov Slovenije.
68. *Revija Slovenska vojska*. Izdaje v letnikih 1993–2007. Ljubljana: MORS.
69. Ribaš, Slavko (2002): Zahvala Slovenski vojski. *Slovenska vojska* X(15), 22–24.
70. Simon, Tomaž (1993): Subjekt med oblastjo in civilno družbo. Diplomsko delo. Ljubljana, FDV.
71. Slukan, Drago (1995): Treba je iti v korak s časom. *Slovenska vojska* III(80), 11.
72. Šabec, Zdena (2000): Vizija promocije SV v javnosti. *Bilten Slovenske vojske* 2(1), 149–163.
73. Škerbinc-Barbo, Miha (1994): Vrtec na obisku. *Slovenska vojska* 10. 6., 16.
74. Šket-Jarm, Valerija (2003a): MO za spodbujanje in razvijanje krvodajalstva. *Slovenska vojska* XI(13), 2–3.
75. Šket-Jarm, Valerija (2003b): Iz študentskih klopi v vojaško uniformo. *Slovenska vojska* XI(14), 8–9.
76. Šket-Jarm, Valerija (2004a): Vojaki pod taktirko režiserja. *Slovenska vojska* XII(9), 22–23.
77. Šket-Jarm, Valerija in Bruno Toič (2004b): Vojaška ladja na ogled. *Slovenska vojska* XI(17), 8.

78. Šket-Jarm, Valerija (2004c): Študentje izkusili vojaško življenje. *Slovenska vojska* XII(13), 21.
79. Šket-Jarm Valerija (2005): Sodobna vojska privabila veliko mladih. *Slovenska vojska* XIII(16), 11–13.
80. Šket-Jarm, Valerija (2006a): Izzivi in priložnosti za obrambno industrijo. *Slovenska vojska* XIV(14), 4–5.
81. Šket-Jarm, Valerija (2006b): Pasje življenje v vojski. *Slovenska vojska* XI(7), 26–27.
82. Šket-Jarm, Valerija (2006c): Vojaški veterinarji skrbeli za pse na svetovnem prvenstvu. *Slovenska vojska* XIV(14), 22.
83. Šket-Jarm, Valerija (2007a): Letos promocija vojaškega poklica na več kot 400 slovenskih šolah. *Slovenska vojska* XV(3), 3.
84. Šket-Jarm, Valerija (2007b): Izzivov vojaškega poklica je veliko. *Slovenska vojska* XV(3), 10.
85. Šket-Jarm, Valerija (2007c): Dokumentarno-igrani film o prebegu z gazelo. *Slovenska vojska* XV(2), 34.
86. Šket-Jarm, Valerija (2007d): Na Pokljuki slovenski biatlonci odlični. *Slovenska vojska* XV(2), 32–33.
87. Šket-Jarm, Valerija (2007e): S škofjeloško gimnazijo na zlati odpravi. *Slovenska vojska* XV(12), 22–23.
88. Šuštaršič, Nada (1994a): Naš Robin Hood – Samo Medved. *Slovenska vojska* 10. 6., 28.
89. Šuštaršič, Nada (1994 b): Športniki so ambasadorji svoje države – intervju z Aleksandrom Škrabanom. *Slovenska vojska* 22.4., 28.
90. Švajncer, Janez (1992): *Vojna in vojaška zgodovina Slovencev*. Ljubljana: Prešernova družba.
91. Tkavc, Suzana (1999): Šport v Slovenski vojski. *Bilten Slovenske vojske* 1(1), 85–95.
92. Ulčar, Miroslav (2004): Slovenska industrija in vojaško-obrambni izdatki. *Slovenska vojska* XII(15), 10–12.
93. UO Celje in Skupina za pridobivanje kadra Celje: PROVOJ na mednarodnem obrtnem sejmu v Celju. *Slovenska vojska* XI(17), 17.
94. Vrečar, Valter (1995a): Projekt »moja dežela – lepa urejena in čista!« *Slovenska vojska* 6.10., 18.
95. Vrečar, Valter (1995b): Vojašnice sodijo v kakovosten vrh. *Slovenska vojska* 18.8., 17.

96. Wiegand E., Krista in David L. Paletz (2001): The Elite Media and the Military-Civilian Culture Gap. *Armed Forces & Society*, 27(2), 183–204.
97. Žabkar, dr. Anton (1996a): USS Boone. *Revija Obramba* 2(96), 29.
98. Žabkar, dr. Anton (1996b): USS Barry - rušilec, ki je postal križarka. *Revija Obramba* 6(96), 22–25, 47.
99. Žurman, Milan (2005): Pokal Miltropa 2005. *Slovenska vojska* XIII(11), 33.

INTERNETNI VIRI

1. Internet 1: Arih, Aleš (2000): Spomenik *Maistru – velikanu naše zgodovine in prelomni čas 1990*. Dostopno na <http://www.slovenskavojska.si/poklicna/zgodovina/maister.htm> (23. februar 2006).
2. Internet 2: Slovenska vojska (2006): *Vojaška tradicija*. Dostopno na <http://www.slovenskavojska.si/poklicna/zgodovina/index.htm> (23. februar 2006).
3. Internet 3: Slovenska vojska (2006): *Teritorialna obramba*. Dostopno na <http://www.slovenskavojska.si/poklicna/zgodovina/zgodovina2.htm> (23. februar 2006).
4. Internet 4: Slovenska vojska (2006): *Vojna za neodvisnost*. Dostopno na <http://www.slovenskavojska.si/poklicna/zgodovina/zgodovina3.htm> (23. februar 2006).
5. Internet 5: Slovenska vojska (2007): *Poklicna struktura*. Dostopno na <http://www.slovenskavojska.si/poklicna/struktura/index.htm> (29. julij 2007).
6. Internet 6: Slovenska vojska (2006): *Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje*. Dostopno na <http://www.slovenskavojska.si/poklicna/enote/pdriu/index.htm> (22. december 2006).
7. Internet 7: Slovenska vojska (2007): *Slovesno ob dnevu letalstva Slovenske vojske*. Dostopno na http://www.slovenskavojska.si/dogodki_arhiv/200701/t20070112.htm (27. april 2007).

8. Internet 8: STA (2007): *Nova ureditev za Slovensko vojsko*. Dostopno na http://24ur.com/bin/article.php?article_id=3095379&page=1&p_all_items=0 (28. april 2007).
9. Internet 9: Slovenska vojska (2006): *Športna enota*. Dostopno na http://www.slovenskavojska.si/poklicna/enote/pdriu/sportna_enota.htm (22. december 2006).
10. Internet 10: Bundeswehr.de (2007): *Sport*. Dostopno na <http://www.bundeswehr.de/portal/a/bwde/kcxml/04Sj9SPykssy0xPLMnMz0vM0YQjzKLD4w3DHEBSYGZbn76kTCxoJRUFVPNxUfW9AP2C3IhyR0dFRQDBWaWw/delta/base64xml/L3dJdyEvd0ZNQUFzQUMvNEIVRS82X0FfMVRJ> (7. januar 2007).
11. Internet 11: Slovenska vojska (2004): *Robič končal RAMM v rekordnem času*. Dostopno na http://www.slovenskavojska.si/dogodki_arhiv/200406/t20040629.htm (21. maj 2005).
12. Internet 12: UL – online (2005): *Pravilnik o služenju vojaškega roka vojaških obveznikov – kategoriziranih športnikov*. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200043&stevilka=1995> (12. januar 2007).
13. Internet 13: MORS (2006): *Minister Erjavec sprejel najuspešnejše športnike in športnice, zaposlene v Slovenski vojski*. Dostopno na [http://www.mors.si/index.php?id=novica&tx_ttnews\[tt_news\]=219&tx_ttnews\[backPid\]=1&cHash=a32cfc40d](http://www.mors.si/index.php?id=novica&tx_ttnews[tt_news]=219&tx_ttnews[backPid]=1&cHash=a32cfc40d) (11. junij 2007).
14. Internet 14: International Military Sports Council (2007): *Home*. Dostopno na <http://www.cism-milспорт.org/eng/welcome.html> (7. januar 2007).
15. Internet 15: Trošt, Mateja (2006): *Podpis dogovora o sodelovanju s civilnimi organizacijami*. Dostopno na http://www.slovenskavojska.si/dogodki_arhiv/200601/t20060127.htm (15. maj 2007).
16. Internet 16: Vitek, Borut (2004): *Gorski inštruktorji SV bodo pomagali invalidu pri vzponu na Triglav*. Dostopno na http://www.slovenskavojska.si/dogodki_arhiv/200408/t20040806.htm (2. april 2007).

17. Internet 17: Turistična zveza Slovenije (2007): *Projekti*. Dostopno na <http://www.turisticna-zveza.si/projekti/42-3.doc> (14. marec 2007).
18. Internet 18: MORS (2007): *Minister Erjavec in načelnik generalštaba podpolkovnik Gutman na obisku študentskega vojaškega tabora*. Dostopno na [http://www.mors.si/index.php?id=novica&tx_ttnews\[tt_news\]=556&tx_ttnews\[...](http://www.mors.si/index.php?id=novica&tx_ttnews[tt_news]=556&tx_ttnews[...) (30. julij 2007).
19. Internet 19: Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS (2007): *Ciljni raziskovalni programi – Predstavitev*. Dostopno na <http://www.arrs.gov.si/sl/progproj/crp/predstavitev.asp?ZaTisk=Da> (30. julij 2007).
20. Internet 20: Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS (2007): *Obvestilo o Sklepu upravnega odbora Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije o izboru prijav na Javni razpis za izbiro raziskovalnih projektov Ciljnega raziskovalnega programa »ZNANJE ZA VARNOST IN MIR 2006-2010« v letu 2007 (Uradni list RS št. 41/2007)*. Dostopno na <http://www.arrs.gov.si/sl/progproj/crp/rezultati/07/inc/Obv-CRP-MIR-07.doc> (4. avgust 2007).

PRILOGE

- A: Zgibanka *Pridruži se nam – prostovoljno služenje vojaškega roka*.
- B: Zgibanka *Pridruži se nam – postani pripadnik pogodbene rezervne sestave*.
- C: Zgibanka *Pridruži se nam – Slovenska vojska*.
- D: Zloženska *Odtrgajte se od rutine*.